

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ד' (תש"פ)

מאמרים נבחרים משכיכות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

דברים

זהר המבאָר
הַפֶּתַח וְהַפְּכוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרון מלפני ברכה'

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

הכהן הגדול

שמכניס את השָׁבִים לפני ולפנים

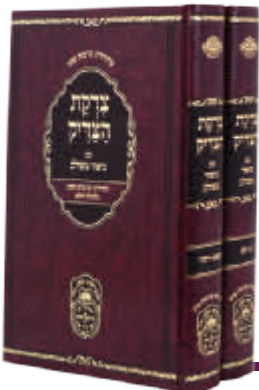

היכלו של הרה"ק רבי צדוק הכהן זיני"א

מאיר באור יקרות את כל השבילים והשערים הנעלמים, לבשר לכל האובדים והנדחים: שובו שובו אלי, ארפא משבותיכם, אוהבכם נדבה (חושע'ר, יומא פז).

בין כל נמי תורת רבי צדוק - חידושו ברום דרגת הנעלמות של צדיקן עולם - עובר כבריו התיכון חידויו ויוקיו בתמצית יסוד היסודות של משנת התשובה בתורת החסידות, שבהרשע אדם מעשיו נתעבר ראייתו ומתמלא בתרעומת וטענת על הנהגת ה' במאורעות המיסרים אותו. והכהן הגדול משובב דרכים ונתיבות נפלאים לכל השבים, שכל שייטתו ויזרכו מכל מעשיהם, כך לא ישאר בהם שום רושם של טרונות על הנהגתו ית', אלא אדרבא, יתרצו ויתדבקו אליו, וידיקוהו בכל דרכיו, לאמר שהוא צדיקו של עולם והכל לטובה נמורה.

"צדקת הצדיק" - זהו מכון האדם לפי משנת רבי צדוק אם נתקבלה שתובתו לנטם כנדר צדיק; אם בטלה תישמתו על ה', סימן הוא שנתהו מעשיו ותרצה. כי הצדיק - הוא המצדיק את ה'.

צדקת הצדיק המבואר

פותח שער לדופקים בתשובה

ביאור משולב | ציונים והשוואות | אלפי מראי מקומות | פיסוק וניקוד הקדמות מופלאות | פרקי תולדות | מתירות משנה | נימוד מרהיב עין

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

דברים

שְׁמַעְתִּי מִפִּי מוֹרֵי זֶה"ה עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, לְקַבֵּל
כִּפְּהַּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל יִשְׂרָאֵל הַר כְּגִיגִית, לְלַמֵּד
שְׁגָם שְׂאִינוֹ חוֹשֵׁק לְתוֹרָה וְעִבּוּדַת ה', מִקַּל מְקוֹם אֵינוֹ
בֶּן חוֹרִין לִיבְטֹל, רַק יַעֲשֶׂה בְּעַל פְּרוּחוֹ, וַיִּדְמָה כְּמִי
שְׁנוֹפִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת בְּעַל פְּרוּחוֹ, וְהוּא דָּרָךְ טוֹב לְאִישׁ
יִשְׂרָאֵלִי לִימֵי הַקְּטָנוֹת, שֶׁלֹּא יִבְטֹל הַתְּמִיד מֵעַסֵּק
לְמוֹדוֹ וְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם שְׂאִינוֹ חוֹשֵׁק, דְּמִקַּל
מְקוֹם עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה: (בן פורת יוסף וישב)

אוצר פניני החסידות

- א **ישמח משה** | רמזים נפלאים בשמות פרשיות חמש דברים על הגלות והנאולה העתידה במהרה בימינו .....
- ב **שמועה טובה** | רמז בשמות פרשיות חמש דברים בענין שמיעת תוכחה ומוסר .....
- ב **שפע חיים** | דרך הצדיקים תלמידי הבעש"ט שלא לזכות בדברי מוסר על עושי הניחום וגלגול נשמות אלא לומר פרוש נאה בפסוק ולהאיר על ידי זה לבות השומעים .....
- ג **קדשת אהרן** | כאשר הצדיק רוצה לתקן את המון העם מליבש את דבריו בספורי מעשיות .....
- ג **שיח יעקב יוסף** | דברי התוכחה נשמעים ביותר כאשר חשים העם שהמנהיג מבין גם בהיות העולם .....
- ד **לקוטי הלכות** | משה רבנו הזיך דוקא את שמות המקומות שחטאו בהם, כי המקומות נרמזו להם, וכנה עצמו ון אותם לכך וכו' .....
- ה **בת עין** | ככל עת שמגיעה איזה צרה חלילה וזכר שבתוכה נגזו חסד ורחמים ונשוב בתשובה ויתחפר הכל לדברים .....
- ו **שפת אמת** | כפי שמאמינים שכל היסורין הם מאהבת השם כף זוכים למחילת עוונות .....
- ו **דגל מחנה אפרים** | תוכחה לצדיקים שידעו אחרי כל עבודתם שעוד לא עבדו כראוי, לביטוי ששחרו לא לאבד עבודתם, ולקשעים ששחרו מלחטא .....
- ז **אור התורה** | באור חילוק לשונו של משה רבנו במשנה תורה משאר התנאים .....
- ח **פתוחי חותם** | משה מזכיר את ישראל להתקדש ולהדבק בקדוש ברוך הוא .....
- ט **חתם סופר** | הדקדוקים בלשונות הפסוקים .....
- י **מחשף הלבן** | משה רבנו גלה רזי התורה לישראל ולאליהו .....
- יא **מחשף הלבן** | משה רבנו מחזיר הפתרים לישראל בכל שבת .....
- יב **לקוטי שיעורי שיעור** | באור דברי המדרש והרמז בשם 'אריס' .....
- יג **מחירי"ד מבעלזא** | המפלה על חפצי שמים נענה מיד, עצה שגם בתפלתו על עניי הגוף יהיה נענה מיד | באור דברי המדרש .....
- יג **באר לחי ראי** | התחזקות האדם על מצבו הרוחני על ידי אמונה ובטחון שיעזרוהו הקב"ה להתעלות .....
- יד **דברי יחזקאל** | הפסוק רומז שיש לאכול ולשתות ללא תאוה .....
- טו **עבודת ישראל** | מה שיכול האדם לתקן בתשעה באב שהוא עת שפלות אינו יכול לתקן בשמחת תורה .....
- טז **חשבה לטובה** | בשבת חזון זוכים לדבקות וקרה גדולה כדגמת בן הנפרד מאביו בכבי ונשוק .....
- טז **שפתי צדיק** | שבת זו קלה בבחינת רעוא דרעיון .....
- טז **תפקודת שלמה** | כח השבת שורה הקדשה גם בעת הרבון | 'רב לכם שבת' - השבת היא הרבי שלכם .....
- טז **דברי יואל** | דרך התשובה הראויה .....
- יז **מאיר עיני חכמים** | הטעם שמקמטין בעבודת מלה מלה | יש להפיד לאכל בשר בעבודת מלה מלה במוצאי שבת חזון .....
- יז **לקוטים יקרים** | הטעם שאין זכר על פרשיות ביו המצרים .....
- יז **מאור עינים** | באור ענין בנין המקדש והרבנו וזכר למקדש' בפרטי עבודת האדם .....
- יח **בית אהרן** | ככל שהזמן נמוך | יש בו יותר ניצוצות קדושות .....
- יט **לחזות בנעם ה'** | טעמים למנהיג סיומי מסכת בתשעת הנמים .....
- יט **בני שלשים** | ימי בין המצרים קמונו הנמים הנוראים | בתשעה באב קוראים פסוק 'אתה הראתי' הנאמר קדם התקפות .....

אוצרות אגוני הדורות

- כ **שער שעמון** | יוסף והאחים נחלקו אם שני מלכים יכולים להשתמש בכתר אחד .....
- כא **יבין שמועה** | צויה ה' למשה שיכיה את ישראל בגלוי ובמפרש .....
- כא **תפקודת צבי** | על ידי טענת כרח נסתר שנתנם של ישראל שלא נתקדשו על ידי הלחות .....
- כב **אבק סופרים** | עתידה אשה שתלד בכל יום .....
- כג **מקוה מים** | מי מנה את השרים לעם ישראל .....
- כג **חמדת ישראל** | כשנתנו דן דין אמת וצדק מהפך מדת הדין לתמים ומשנה שכינה בישראל .....
- כד **עקעפי שחר** | מדוע לא נכנס משה לארץ ישראל .....
- כד **ברכת אליהו** | ברכות שישראל אמרו זה אלו ונאווה, זכו לכל מחסורם בהיותם במדבר .....
- כה **תורת משה** | מדוע נמ' ה' את עוג דוקא בידי משה .....
- כה **כתב סופר** | באר משה את התורה בשבעים לשון לחזות שצריך לשמר את התורה בכל הארצות .....
- כה **ילקוט הגרשני** | באר משה את התורה בשבעים לשון כדי שיכירו כל האמות שמתנה הארץ לישראל .....
- כו **אפיפי יהודה** | באר משה כל הדינים ודקדוקי המצוות הנרמזים במקראות על פי לשונות העמים .....
- כו **ערוגת הבשם** | באר משה את התורה בשבעים לשון כדי שלא תשתכח התורה בגלות בין האמות .....
- כז **משמרת אלעזר** | כיצד היה מותר להעתיק את התורה בשבעים לשון .....
- כח **מעשי צדיקים** .....
- לו **יומא דהילולא** .....
- לח **ספיר ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה .....
- מג **זוהר הקדוש** | עם פרוש הכתר והכבוד .....

נשאים בפרשת דברים

רמזי סמיכות פרשיות המש דברים

ישמח משה

רבי משה מאוהעל זי"ע א

רמזים נפלאים בשמות פרשיות חמש דברים על הגלות והגאולה העתידה במהרה בימינו

עוד נראה לבאר רמז מטות מסעי דברים, המה תמיד בין המצרים, לאפוקי פנחס דלאו בכל שנה הוי בין המצרים. נראה לי רמז לתמידין הללו בעונותינו הרבים, פי בחרבן בית המקדש נאמר ו'תרה פלאים' (איכה א ט), 'השליף משמים ארץ תפארת ישראל' (שם ב א), ואין מטה יותר מארץ, כמו שנאמר (תהלים מד כו) 'פי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטגנו'.

וכמו שאמר חז"ל (מגילה טז) כשהן עולין עולין עד כו', וכשהן יורדין יורדין עד לעפר, והינו מטה מטה, שגי חרבנין. והינו 'מטות', רצה לומר שגי פעמים מטה מטה, פי דוע פי בתחלה גלו לבבל או לרומי, אחר כך גם שם לא עמדו ונתפזרו כידוע מהרמב"ם, ויסעו ויתהלכו מגוי אל גוי ומממלכה לממלכה, והינו 'מסעי'.

ואחר כך 'דברים', נתקם בהם כל דברי נביאים שנתנבאו פרעניות דברים קשים כגידין, פי דבור לשון קשה, פי כבר נתקם הכל. אחר כך הגיע עת לחנוכה ו'אחתנן', פי מקדם שנתקם דברי נביאים, שחם תפלתם ספות בענן לך מעבור תפלה (איכה ג מד).

'עקב', הסוף יהיה, 'ראה', יראו כל בשר פי גאל ה' את עמו, 'חשף את זרוע

קדשו' (ישעיה נב י). 'שופטים', יכוננו ללצים שופטים (משלי יט כט), ש'בט מוסר לגיו כסילים מצרי ישראל למשנאי אשלים (דברים לב מא). 'פי תצא', יצאו כל צבאות ה' מארץ גלותם.

'כי תבוא' אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה (שם כו א), פי 'קבצנו לארצנו, ואז אתם 'נצבים' כלכם לפני ה' אלקיכם (שם כט ט), פי 'עביר רוח הטמאה מן הארץ ומל ה' אלקיך את לבבך כו' (שם ל ו), ולא יהיה עוד שרש פורה ראש ולענה איש אשר לכו פונה היום מעם ה' אלקיך (שם כט יז).

ואז ו'ילך', לשון יחיד ויחן ישראל כלם בלב אחד לאביהם שבשמים, וילך איש ישראל ממדרגה למדרגה, כענן שפרשו ונתתי לך מקלבים בין העמדים האלה (זכריה ג ז). ועל פי מה שפרשתי בהפטורת שמות (ישעיה כו ו) הבאים ישרש יעקב יצין ופרח ישראל, ואז יהיה מדרגת ישראל בשמותם דהינו למעלה ממלאכים פי שרית עם אלקים (בראשית לב כט), כמו שאמר חז"ל עתידין ישראל שיהיו מחצתן לפנים ממלאכי השרת, שנאמר (במדבר כג כג) כעת יאמר יעקב כו' (במד' כ כ).

ואחר כך 'האזינו' תורת אלקינו, פי דרוש ידרש לעמו, ופעמינו ירוצו לשמע דברי עתיק יומין, והיו עיניך ראות את מוריך (ישעיה ל ט), כפאקם (ע"ז ב). יקח הקדוש ברוך הוא ספר תורה בחיקו ויגלה טעמי תורה.

אחר כך 'וזאת הברכה', עין לא ראתה אלהים וזלתך יעשה למחכה לו (ישעיה סד ג), והוא הברכה האמתית עדי עד וליצח נצחים עולם הבא אחר התתיה. אחר כך 'בראשית',

דרכי התוכחה

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

דרך הצדיקים תלמידי הבעש"ט שלא להוכיח בדברי מוסר על עונשי הניהגם וגלגולי נשמות אלא לומר פרוש נאה בפסוק ולהאיר על ידי זה לבות השומעים

המעין בספרי תלמידי הבעל שם טוב הקדושים, פגון הספרים הקדושים נעם אלימלך, קדשת לוי, ישמח משה וייטב לב, לא ימצא שם הרבה דברי מוסר ותוכחה מתיאורי עונשי גיהנם וגלגולי נשמות. בספר הקדוש ישמח משה נתן לראות הברך גדול בין הדרשות שאמר זקני הקדוש קודם נסיעתו אל הרב הקדוש מלבי"ן לדרשות שאמר אחרי זה.

אצל תלמידי הבעל שם טוב הספיק שיאמרו דבר תורה ופרוש נאה בפסוק, ובזה האירו לתוף לבבות בני ישראל. כשהמסבים שמעו את דברי התורה יוצא מפרש מפי קדוש הורידו פנחל דמעה בתשובה שלמה והתקרבות אל השם יתברך. זהו סגלת פח התורה שמביא לידי מעשה, ומי ששומע דברי תורה לשמה מתעורר לתשובה שלמה.

רק אחרי שמשנה רבנו אמר לבני ישראל אלה הדברים – ודרש בפניהם דברי תורה, היה יכול להשפיע עליהם בדברי תוכחתו. הוא אמר להם בעבר הירדן במדבר בערכה מול סוף בין פארן ובין תפל ולכן וחצרת ודי זהב – שרומז לכל המקומות שחטאו והקעיסו את השם יתברך.

ועל ידי שדבר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ה' אתו אלהם – שלמד עמם את התורה והחקים והמשפטים שנתן ה' להורותם, התעוררו לתשובה שלמה על שהקעיסו את אביהם שבשמים באותם מקומות:

כי יחדש עולמו ונעוץ סופו בתחלתו, אשרי המסכה יגיע אמן:

שמונה טובה

רבי חיים שלמה מקוסון זיע"א

רמז בשמות פרשיות חמש דברים בענין שמיעת תוכחה ומוסר

אלה הדברים, ואתחנן, עקב, ראה וכו'. אלה הדברים, כשהמוכיח בישאל בא לומר דברי תוכחה ודברים קשים לבני ישראל, ראה רש"י ו"ל, הגה צריך המוכיח לזהר מאד שיהיו אמרותיו בעונה לבל יתנשא חס ושלום, וזהו אמרותיו של המוכיח האמתי כשבא לאמר דברי תוכחה אז:

ו'אתחנן אל ה' – אני מתחנן ומתפלל אל הקדוש ברוך הוא, 'עקב' – שאהיה בבחינת עקב זה עונה, שלא אבוא חס ושלום לידי התנשאות, ועקר דברי התוכחה צריך להיות 'ראה' – לראות להביא עם דבריו בלב ישראל שיראו ויבינו אשר 'שפטים' – שיש דין ושופט כל (היורש), שהכל מתנהג בהשגחה פראטית.

ועצה טובה אל האדם, 'כי תצא פי תבוא' – הינו להסתפל בכל עת מאין באת ולאן אתה הולך, ולהתבונן ביום אשר אתם נצבים היום פלכם לפני ה' אלקיכם' – הינו לפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון.

והמוכיח אומר: הנני מבקש מלפניכם, ויגיד' – כשאתם הולכים מבית המדרש לבתיכם, גם כן 'האזינו' אל הדברים שאמרתם לפניכם לקבל על עצמכם להתנהג כפי פאשר שמעתי ממני, ואז יזאת הברכה' – תהיה ברכה משפעת לכל ישראל:

קדשת אהרן

רבי אהרן מספאדיגורא זיע"א

כאשר הצדיק רוצה לתקן את המון העם מלביש את דבריו בספורי מעשיות

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל וגו' (א כ). אלו הוכיח מקצתן היו אלו שבשוק אומרים אתם הייתם שומעים מן עמרם ולא השבתם דבר מכף וכף, אלו היינו שם היינו משיבין אותו. לכה כנסם פלם ואמר להם הרי פלכם כאן כל מי שיש לו תשובה לשיב (רש"י).

אבי אדוני זקני מרזיין זללה"ה אמר, פי לאנשים אשר הם בקטנות, וזמון עם שהם במדרגה פחותה, בחינת רגליך, כשהצדיק רוצה לתקנם ולהוכיחן, הוא על ידי ספורי מעשיות, פי על ידי דברי תורה בהדיא בלי לבוש בספורים, על דרך שיחות חלין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד (ע"י יט ט), לא די שלא יועיל, הוא עוד ספנה חס ושלום.

רק על ידי לבושין בספורי מעשיות וכדומה, על ידי זה מתקנין ומקרבין אפלו אותן שהם בבחינת קטנות השכל ובחינת רגלין, ובפרט בזה הזמן שהוא בחינת רגלין, ומעט הם אנשים בזה הדור אשר בתורת ה' כמו שהוא באתגליא בלי לבוש חפצם לשמע מהצדיק. ועל כן כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כן מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע (יבמות סה:).

הרמז בסוק וברברי רש"י

וזהו מרמז בהתורה הקדושה הנצחית, אלה הדברים אשר דבר משה, בחינת הצדיק שבכל דור, אל כל, דיקא לבחינת כלל ישראל, שהם גם המון עם וקטני השכל, לאלה הצדיק מוכיחן ומעלן רק על ידי ספורי מעשיות ושיחות חלין במלי דעלמא, כמו בעבר הירדן במדבר בערבה וגו', והלביש להם ברמז בדברי תורה.

וזהו שפרש רש"י והזכירו ברמז מפני כבודן של ישראל, הינו שאותן שאין להם השגה בדברי תורה של הצדיק וגם אינם מקבלים התוכחה על ידי זה, ועל כן מטמינם ברמז, ושם רמז להם תוכחה ודרך הישר ומקשרן לשרשן.

וזהו אומר אני, אלה הדברים שפסל הראשונים, שהראשונים הינו אלה המצות וגו', בהדיא בלי רמז ולבוש, רק כאשר צוה ה', וזה דיקא רק אל בני ישראל, מדרגה הגבוהה (וזהר ח"א קעג:), אבל אלה הדברים וגו' אל כל בני ישראל דיקא, לאלה הטמינם ברמז ובספורי מעשיות מה שהיה במקום זה ובמקום זה.

וזהו שפרש רש"י אלו הוכיחן מקצתן הינו בני עליה שהם מועטים (סוכה מה:), היו אותן שבשוק, הינו מדרגות הנמוכין ואנשים שבשוק, אומרים - הינו שלא היו מקבלים, ואדרבה היו נהפכים למתנגדים, אתם הייתם שומעים מן עמרם, וכאלו הם חכמים ביותר, ולא ידעו חכמים וכו'.

אבל כשהצדיק מדבר לפי דרכיהם, רואים חכמתם ומקבלים דרכיהם, לכה כנסם כלן ואמר להם הרי כלכם כאן, הינו באותן הדבורים וספורי מעשיות משיגים פלם, וידוע כי בזה שאדם חושב ומשיג שם הוא, וזהו כלכם כאן, כל מי שיש לו תשובה, הינו על ידי זה חוזרים בתשובה ומקשרים את עצמם להצדיק:

טיח יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מספינקא זיע"א

דברי התוכחה נשמעים ביותר כאשר חשים העם שהמנהיג מכין גם בהיות העולם

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. ברש"י לפי שהן דברי תוכחות, ולקמן בפסוק אחרי הכתו את סיחן (א ד) מפרש רש"י:

הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה וכו' ופרש רש"י שמנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפניו וכו', הינו כי התוכחה של משה היה תוכחה של חסד, כמו שמבאר בהתורה תקעו תוכחה (בלקוטי תניינא סימן ח), עין שם.

שאמר משה תוכחתו באפן שלא יעורר חס ושלום על ידי תוכחתו הריח רע של המעשים רעים שעשו ויחליש אותם חס ושלום על ידי זה, רק אדרבא, על ידי תוכחתו חזק אותם ויוסיף ויתן בהם ריח טוב וכו', כמו שמבאר שם. ועל פן הזכיר כל המקומות שהכעיסו לפניו. 'כל המקומות' דיקא, כי בזה הזכיר להם זכות וחסד.

כי הוא קים אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו (אבות פ"ב מ"ד), כי הוא זכה לאחז בכסא הכבוד, בחינת 'מאחז פני כסא וכו' (אייב כו ט) שעל ידי זה היה בבחינת מקומו של עולם, ועל פן ידע שכל אלו המקומות שהכעיסו בהם לפני המקום ברוף הוא, המקומות בעצמן גרמו להם לחטא.

כי עברו במדבר מקום נחש שרף ועקרב וצמאון וכו' שהם מקום תקף הקלפות והסטרך אחר אחר פדוע, והיה צריכים ללחם על קלפות קשות וצמאומות שהיו במקומות קאלו, וזה גרם להם שפמה פעמים לא יכלו לעמד בנסיון ונכשלו במה שנכשלו. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק וישב ישראל בשטים וכו' (במדבר כה א) שהמקום גרם להם לחטא, כמו שאיתא בזהר הקדוש.

נמצא שבזה שהזכיר את המקומות דיקא שהכעיסו לפניו, בזה המציא להם זכות, בחינת הזכות של ראש השנה שהוא אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו וכו' כפ"ל (עולה ה"ד אות ט"ו):

אמר משה אם אני מוכיחם קדם שיכנסו לקצה הארץ יאמרו מה לזה עלינו מה היטיב לנו אינו בא אלא לקנות ולמצא עליה שאין בו כח להכניסנו לארץ, לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפנייהם והורישם את ארצו ואחר כך הוכיחם, עד כאן לשונו.

אבי אדוני מורי ורבי הגאון הצדיק הרב הקדוש רבי ישראל תיים זצוק"ל פ"ש באפן אחר, דלקאורה מה הנפקא מנה באיזה זמן יוכיח את עם ישראל, והרי היה צריך להוכיחם.

אלא דרך העולם דאם המוכיח והמגיד הם יושבי אהלים וגוסיין תדיר באורייתא, אזי אומרין השומעים דאין הוא מן הישר שהם יכולין לומר דברי מוסר ותוכחה, מחמת שאין להם שום משג בטעם הבלי העולם הזה, דהמסוכב ברחובות העיר וטעם כל תענוגות קשה לו לפרש מתאוות העולם הזה.

לכך כתבה לנו תורה שהוכיח משה את ישראל רק אחרי הכתו את סיחון ועוג, מכיון שעל משה רבנו לא היו יכולין לטען שאומר מוסר על אף שאין לו שום הבנה בעניני עולם הזה, דהרי ראינו שהיה משה לוחם אמין שנצח שני מלכים גדולים סיחון ועוג, ואם פן מן הסתם הוא מבין קצת בעניני עולם הזה - ואף על פי כן היה עוסק תמיד בתורה ומתנהג בקדושה וטהרה:

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

משה רבנו הזכיר דוקא את שמות המקומות שחטאו בהם, כי המקומות גרמו להם, ובזה עצמו דן אותם לכך זכות

בתחלת דבריו של משה הזכיר כל המקומות שהכעיסו לפניו, כמו שכתוב אלה

קבלת יסורים באהבה

בת עין

רבי אברהם דב מאברוטש זיע"א

בכל עת שמגיעה איזה צרה חלילה זכור שבתוכה גנוז חסד ורחמים וישוב בתשובה ויחנך הכל לרחמים

הנה ידוע מאמר תז"ל (ויק"ר לו ד) שעקר בריאת העולם ה'יה בשביל ישראל, שיזיאיאו האור מתוך החשך ויהפכו חשוכא לנהורא, על פן לשבאים שום דינים על ישראל, יסתכל בהטוב שהוא הגנוז בתוכו, ויברך על הרעה כשם שמברך על הטובה הנגלית, כי גם זו לטובה, רק שהטוב נסתר ונעלם.

באור הרה"ק רבי חיים מקראסנא זיע"א על 'גם זו לטובה'

ואמר הרב הקדוש ר' חיים מקראסני זצ"ל על 'גם זו לטובה', פרוש, שידוע ששם הנז"ה הוא רחמים, והשם כו"ו שהם אותיות שאחר אותיות הנז"ה הם דין, רק שהחסד גנוז בתוכו בהסתור. ואותיות כ"ו של השם כו"ו החסד שבהם הם יותר נגלים, כי הם גימטריא הנז"ה, ואותיות ז"ו הם יותר דין, והחסד נסתר בתוכו מאד ביותר, ולכן אמר נחום איש גם זו 'גם זו לטובה' (תענית כא), פרוש גם אותיות ז"ו שהם מורים ביותר על בחינת דין מפל האותיות, אף על פי כן הם לטובה גם כן, שברדאי החסד גנוז בתוכו.

העבודה היא להפך סדר אותיות הדין שיהיו רחמים

ולזה מרמז הכתוב בעבר הירדן, פרוש מלשון רדוי ומפה, בחינת דין, ופרוש בעבר הירדן להעביר הבחינת דין. ודבר משה רבנו עליו השלום עם ישראל אודות האלו השמות של דינים כשבאים על ישראל בשום צרה חס ושלום, הסתכלו בהטוב הגנוז בצרה ההיא, ויהפכו הצרה לרעה, וממך"ה לךמ"ה, כמו שהרצה ה' תברך למשה רבנו עליו השלום

אצל מי מרה, כמאמר הכתוב (שמות טו כה) 'ויורהו ה' עץ וישלף אל המים וימתקו המים', ונעשה מן מרה רמ"ה.

כי בודאי בכל צרה הטוב והחסד גנוז בהסתור בתוכו, רק שהקלפה החיצונה מסתירה, כמו המוץ של החטה מסתיר החטה, וצריכים להסירה מן החטה, כן גם הקלפה ומוץ שעל החסד צריכים להסירה על ידי תשובה ולב נשבר וצום, ומהפכים מוץ לצום, ועל ידי זה נעשה ונתהפך מן צרה לרעה, ומהפכים חשוכא לנהורא.

גם בענין הצומות גנוז חסד ואפשר להפך צום לקול

וגם הכתוב מרמז לזה בענין הצום, דכתיב (זכריה ח יט) 'צום הרביעי וצום החמישי צום השביעי וצום העשירי וגו', ומספר כלם בגימטריא שם הנז"ה ברוב הוא שהוא רחמים, כי בודאי החסד גנוז בתוכם, רק שהצדיקים צריכים להוציאם משם ולהפך מצום לקול קול יעקב, כמספרם שיה צו"ם קו"ל, שהגימטריא של כל אחד קל"ו.

רמז לזה בפסוק 'השליך משמים ארץ וגו'

וזוהו שאמר הכתוב (איכה ב א) 'השליך משמים ארץ תפארת ישראל', כי ארץ הוא מלשון רצון, כמאמר תז"ל (בי"ר ה ח) למה נקראת שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה. רצה לומר הקדוש ברוך הוא 'השליך משמים' רצונו של הפוך צרוף אתון, בשביל תפארת ישראל, והפכו הצרוף אתון מן בחינת דין לבחינת רחמים, מן חשוכא לנהורא כנזכר לעיל.

רמז בפסוק 'אלה הדברים' וגו' לענין הפוך הדינים לרחמים

וזוהו מרמז בפסוק אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, פרוש, אלה הדברים גימטריא ט"ל, כדרךשת רבותינו ז"ל (שבת ע.) מכאן לט"ל מלאכות המשכן, ולענינו נפרש,

נֹאמֵר 'נִתְּנָה עָלַי בְּקוֹלָהּ עַל פֶּן שְׁנֵאתִיהָ' (ירמיה יב ח). כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב לְטוֹכְתָנּוּ, וְעַל יְדֵי שְׁאָמְרוּ 'בְּשֵׁנֵאת', נִהְפֶּה חֵס וְשְׁלוֹם לְשֵׁנֵאתָ.

וַיֵּשׁ לָנוּ לְלַמֵּד קֵל וְחִמְרָא מִדָּה טוֹכָה הַמְרָבָה, אֲשֶׁר גַּם בְּגִלוּתָנוּ עֲתָה שְׁנֵתְגַרְשָׁנוּ מִשְׁלַחַן אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים יֵשׁ לָנוּ לְהֶאֱמִין וְלִבְטַח בְּאֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים, כִּי מֵאַהֲבָה הוֹכִיחַ אוֹתָנוּ כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (משלי ג יב) 'אֲשֶׁר יֵאָהֵב ה' יוֹכִיחַ'. וּמִתּוֹךְ אֲמוּנָה זֶה יִתְהַפֵּף בְּאֵמֶת לְאַהֲבָה.

וְזָה עֵקֶר פְּרוּשׁ אוֹהֵב אֶת הַתּוֹכְחוֹת, לְהֶאֱמִין כִּי הוּא מֵאַהֲבָה, כְּשִׂיּוּדְעִין שְׁהִמּוֹכִיחַ אוֹהֵב נֶאֱמָן הוּא מְקַבְּלִין הַתּוֹכְחָה, וְעַל יְדֵי זֶה נִהְפֶּה בְּאֵמֶת לְאַהֲבָה. וְעַל זֶה כְּתִיב (משלי י יב) 'עַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֶהֱבֶה'.

וְאֵיךְ כּוֹלִין לְבַא לְאַהֲבָה כְּשֵׁיִשׁ רַב פְּשָׁעִים, רַק כְּשֶׁמְקַבְּלִין הַתּוֹכְחָה וְהַעֲנָשִׁין וְהִיסוּרִין מִתּוֹךְ אֶהֱבֶה. וְלָכֵן כְּתִיב (ישעיה א יח) 'לִכְבוֹ כוֹ' וְנִוְכַחְתָּ כוֹ' אִם יִהְיוּ חַטָּאִים כְּשֵׁנִים' כוֹ, פְּרוּשׁ עַל יְדֵי קִבְּלַת הַתּוֹכְחָה יִתְלַבְּנוּ הַחַטָּאִים כַּכֵּל (תרמ"ב):

ט"ל גִּימְטְרִיא כְּמִסְפֵּר הַשֵּׁם כּוּוֹו, שֵׁם שֶׁל דִּין. גַּם סוֹפֵי תְבוֹת שֶׁל אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הוּא תְבוֹת מְרָה, וְסוֹפֵי תְבוֹת שֶׁל דְּבָר מִשְׁהָ אֱלֹהֵי כָּל יִשְׂרָאֵל גִּימְטְרִיא צָרָה.

וְעַל אֵלּוּ הַדְּבָרִים דְּבַר מִשְׁהָ עִם יִשְׂרָאֵל וְלַמֵּד אוֹתָם שִׁיְהַפְּכוּ אֶת כָּל הַנְּזָכָר לְעִיל לְרַחֲמִים, כְּשֶׁבֶא חֵס וְשְׁלוֹם מְרָה, אוּ צָרָה חֵס וְשְׁלוֹם, יִדְעוּ שְׁבִנְדָאֵי יֵשׁ חֶסֶד וְרַחֲמִים נְעִלְם וְגִנּוּי בְּתוֹכָהּ, רַק שְׁעוֹנוֹתֵינוּ מִסְתִּירִים אוֹתוֹ כְּמוֹץ לְתַבּוּאָה, עַל כֵּן יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְבָה וְיִקְרָאוּ צוּם וְיִהְפֶּה מוּץ לְצוּם, וְהַשֵּׁם בְּרַחֲמָיו יַעֲנֶה אוֹתָם וְיִהְפֶּה מִמְרָה לְרַמָּה וּמִצָּרָה לְרִצָּה וּמִצוּם לְקוֹל, קוֹל מְבֹשֵׁר מְבֹשֵׁר וְאוֹמֵר יִשׁוּעוֹת וְנִחְמוֹת בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ. אָמֵן, כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן:

שִׁכַּת אֵמֶת

רַבֵּי יְהוּדָה אֲרִיָּה לִיב מַגּוּר זִיעֵ"א
כְּפִי שְׁמַאֲמִינִים שְׁכַל הִיסוּרִין הֵם מֵאַהֲבַת הַשֵּׁם
כֵּךְ זוֹכִים לְמַחִילַת עוֹנוֹת
בְּפִסּוּק בִּשְׁנֵאת ה' אוֹתָנוּ כוֹ' (א כז). וְעַל זֶה

פֿרשֶׁת דְּבָרִים

זוֹ שְׁמִמְנָה יִקְחוּ וְיִבְיֵנוּ מוֹסֵר הַשֶּׁכֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בֵּין צַדִּיקִים בֵּין בִּינְיָנִים בֵּין רְשָׁעִים, וְזֶהוּ אֵל כָּל יִשְׂרָאֵל.

וְאָמַר בַּעֲבַר הַיָּדוּד, דְּהִנֵּה אֵימָא בְּשֵׁם אֲבִי אֲדוֹנֵי זְקֵנֵי זִלְלַה"ה, כָּל הַיָּדָר בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל דּוֹמָה כְּמִי שֵׁיִשׁ לוֹ אֱלֹהֵי (כְּתוּבוֹת קי:), הֵינּוּ מִי שְׁדוּמָה בְּעֵינָיו שְׁדָר בְּאַרְצֵי הַעֲלִיּוֹנָה שְׁקָרוֹב לְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דּוּמָה לוֹ כְּמִי שֵׁיִשׁ לוֹ אֱלֹהֵי - וּבְאֵמֶת אֵין לוֹ, וּמִי שְׁדָר בְּחוּץ לְאַרְצֵי, הֵינּוּ שְׁדוּמָה לוֹ שְׁעָדִין לֹא נִכְנַס בְּאַרְצֵי

אֵלּוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דְּבַר מִשְׁהָ אֵל כָּל יִשְׂרָאֵל
בַּעֲבַר הַיָּדוּד (א א)

דָּגַל מִחֲנֵה אֲפָרִים

רַבֵּי מִשְׁהָ חַיִּים אֲפָרִים מִסְדִּילְקוֹב זִיעֵ"א
תּוֹכְחָה לְצַדִּיקִים שִׁדְעוּ אַחֲרָי כָּל עֲבוֹדָתָם
שְׁעוּד לֹא עֲבָדוּ כְּרָאוּ, לְבִינְיָנִים שִׁזְהָרוּ לֹא
לֹאכֵד עֲבוֹדָתָם, וְלְרִשְׁעִים שִׁזְהָרוּ מִלְחַטָּא
אֵלּוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דְּבַר מִשְׁהָ אֵל כָּל יִשְׂרָאֵל
בַּעֲבַר הַיָּדוּד וְגו'. הִנֵּה הַדְּקָדוּקִים כְּבָר
מְבָאָר בְּקַדְמוֹנִים, וְנִרְאָה לִי שְׁמִשְׁהָ אָמַר תּוֹכְחָה

וזהו רשעים מהפסין מדת הרחמים למדת הדין חס ושלום. וזהו בעבר הירדן, פרוש שעובר בכחינת שהיא הירדן, הינו הר – דין, שהוא מלא דינים ומגביר אותו ומהפכים מדת הרחמים פנ"ל, והבן:

אור התורה

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א בעל הצמח צדק באור חלוק לשונו של משה רבנו במשנה תורה משאר החמשים

כתב מהרמ"א (כנראה צריך לומר: האברבנאל): וזה לשונו: והנה ארבעה חמשים, הראשונים בלשון שלישי, והספר הזה בלשון עצמו, לפי שהוא ספור אלקי ממה שאמר משה, ולכן נכתבו מלשונו, עד כאן לשונו.

ופרוש בלשון שלישי, הינו מה שכתב שם לעיל מגיה בשם הרמב"ן בהקדמתו לפרוש התורה, וזה לשונו: לא כתב משה רבנו עליו השלום את התורה כמדבר בעד עצמו, כמו שגאמר ביחזקאל (ג טז ועוד) ו'יהי דבר ה' אלי לאמר', וכן בירמיהו (א ד), אבל משה רבנו עליו השלום כתב בשלישי המדבר, ולא יקשה עליך ענין משנה תורה שמדבר בעד עצמו ו'אחתנן אל ה'' ו'אתפלל אל ה'', כי תחלת הספר הזה אלה הדברים אשר דבר משה וגו', והנה הוא כמספר דברים בשם אומרים, עד כאן לשונו.

ורוצה לומר, דאף על גב שבתוך הספר משנה תורה נאמר על דרך שגאמר בלשון הנביאים - שמדבר בעד עצמו, אף הספור שבתחלת משנה תורה אלה הדברים כו' הוא גם כן בשלישי המדבר.

ובאור הענין, כי הגה בתורה נאמר ו'איהיה אצלו אמון ו'איהיה שעשועים יום יום

העליונה, בזה דומה כמי שאין לו אלהי - אכל באמת יש לו, עד כאן דברי.

וזהו בעבר הירדן, פרוש שידמה לך תמיד כאלו אתה מעבר לירדן, שעדין לא נכנסת לארץ העליונה, הגם שלמד הרבה ועשה מצוות הרבה מכל מקום דומה לו כאלו לא עשה, שצריך לעשות כל מצוה בדחילו ורחימו, ועל ידי התורה והמצוות זוכה לענה, ולא עוד אלא שנעשה כמעין המתגבר וזוכה לדברים הרבה (אבות פ"ו מ"א), ועל כן יאמר, אם עשיתי כמתקונו, האיד ענה שלי, והיכן הדברים הרבה, והיכן המעין המתגבר. וזהו כנגד התלמיד חכם.

וכנגד הבינוני אמר בעבר הירדן, דהנה האדם בינוני עושה מצוות הרבה, ואם נודמן לו עברה חס ושלום גם כן עושה, וינגד זה אמר בעבר הירדן, שידמה לו בשעה שגודמן לו העברה שהוא כבר עבר לארץ עליונה והתחיל לכנס לעבודת ה' יתברך.

ואיך אעשה העברה חס ושלום ואפנס למדבר שהיא שליטת הס"מ רחמנא ליצלן שהוא נחש שרף ועקרב, שהוא השטן הוא היצר הרע הוא מלאך המות (כבא בתרא טז). שהוא שורף האדם, כמו שמתחלה בוער בו לעבור העברה כן אחר כך שורף אותו מן העולם. ועקרב פרוש עקר – בית (תיקוני זוהר מב: תיקון כא), שהיא השכינה שהיא בלב אדם. וזהו במדבר פנ"ל, והבן. וזהו נגד הבינוני.

ולרשעים, דהנה כשאדם מתחיל לעבור עברה נותן חס ושלום כח לסיטרא אחרא ומחמת זה הולך ומתגבר עליו, וזהו עברה גוררת עברה (אבות פ"ד מ"ב), ומחטיא אותו נחש אשת ונונים. והוא נחש שרף ועקרב, שבווער בו לעבור עברה ולהגביר על הקדשה חס ושלום.

הוא הכל בכדי להמשיך בחינת עצמות אור אין סוף שיתלבש בהכלים דאצילות, מה שאין כן בכוונת התורה ומצות על זה אמרו (שם י:): וכך אנת תסתלק מינייהו אשתאון כוליהו שמיהן כגופא בלא גשמתא כו'.

ועל כל פנים מזה מוכן מה שכתב הרמב"ן 'אבל משה רבנו עליו השלום כתב בשלישי המדבר', רוצה לומר פי הויה הוא חקמה דאצילות, ומשה הוא יסוד אבא המקבל מהויה, והשלישי המדבר ספור מעשה זו וינדבר הויה אל משה' הוא עצמות המאציל, והינו לפי שהתורה שרשה בחקמה הקדומה ונגזרה באור אין סוף, על כן כתבה משה רבנו עליו השלום איך שהוא שם הספור מענין השתלשלות החקמה דאצילות למשה ולבני ישראל כו'.

בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולכן וחצרת ודי זהב (א א)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

משה מזוהר את ישראל להתקדש ולהדבק בקדוש ברוך הוא

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולכן וחצרת ודי זהב. אפשר לרמוז, דכל המקומות האלה לרמוז באו, וכמו שכתב רש"י זכרוננו לברכה דבזה הוכיח לישראל וכתבן ברמז מפני כבודן של ישראל, והשתא יש לרמוז בהם רמזים [דכמה] פנים לתורה. והרמז הוא, דמשה רבנו עליו השלום בא להזהיר לישראל דברים שהם צריכים להתדבק בהם ולא לזוז מהם, מאחר שהם עם קדוש ובחר בהם מפל שבעים אמה, צריכים להתקדש כדי להתדבק בהקדוש ברוך הוא:

וגו' (משלי ח ל), שהיא חקמתו יתברך שבה מלבש ושורה אור אין סוף ברוך הוא, ושרשה הוא נמשך מחקמה הקדומה הנגזרה במאצילה, כענין שנאמר ויקרא אל משה וינדבר ה' אליו כו' אדם פי יקריב כו' (ויקרא א ב), או בפרשת ציצית ויאמר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל' (במדבר טו לו-לה), ש'הויה' הוא חקמה דאצילות הכולל עשר ספירות דאצילות, 'אל משה' הוא יסוד אבא דאצילות, 'דבר אל בני ישראל' הם בחינת נצח והוד דאצילות, 'לאמר' אל בחינת מלכות דאצילות מקור דבריאה יצירה עשיה.

אך מי המספר הספור מעשה הזאת, הנה הוא בחינת עצמות המאציל יתברך שלמעלה מעשר ספירות דאצילות ולמעלה משם הויה שהוא בחקמה כנ"ל, והוא שאומר ומספר מעשה זו של וינדבר הויה אל משה כו'.

והינו מה שנזכר תמיד בתורה בסוף הצויה 'אני הויה', דלכאורה יפלא הלשון ד'אני הויה', דכיון שגם בחינת שם הויה אין אנו מכירין, דלית מחשבה תפיסא ביה, אם כן מאי קא משמע לן בזה שאמר אני הויה דמשמע ששם הויה ידוע ואני הוא הויה כו'.

אך באמת הפנה בענין אחר, והינו פי 'אני' הוא אותיות אין, שהוא בחינת עצמיות המאציל ברוך הוא, ו'הויה' הוא בחינת עשר ספירות דאצילות. והוה 'אני הויה', ש'אני' מתלבש ונמשך בשם הויה על ידי שתעשו כן וכך בקיום מצוה זו שנקראת מצותי.

וכל התורה פלה הוא ספור דברים של המאציל ברוך הוא שאומר באשר תעשו כן וכך אני יהיה אני הויה, דאיהו ותייהי ונרמזיה חד בהון (תיקוני הקדמה ג:), שפונת המצות קרבת וציצית ותפלין וכן כל המצות,

בתחלה הזהינם לקרש את הדבור

ואלה הם הדברים שרמזו להם, תחלה אמר להם במדבר, לשון דבור, שצריכים לשמר פיהם מרע ומדברי הבאי ומדברים בטלים, דהוא עקר ושרש לקדשת הגוף, דאם אין פיו שמור, כל מה שיעשה בטל ומבטל, וכמאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים לד יג-יד) 'מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב, נצר לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה', לפיכך הקדים להם תחלה אזהרת הדבור:

אחר כך הזהירם להתרחק מן התאוות

אחר כף אמר בערכה, זה רמז להם על תאוות יצר הרע שהיא ערכה לאדם, שאם הלך האדם אחר תאוות נפשו במאכל ובמשקה ובמחשבות והרהורים רעים וכיוצא בזה, יצא מעל מלכות שמים, לפיכך הזהיר להם על התאוות, שהם ערכים לאדם לפי שעה ואחריתם מרים פלענה. וזה משמע ממלת ערכה, דמשמעותה כמו 'וערכה לה' (מלאכי ג ד) שהוא לשון ערבות, והפך בה ותמצא בה אותיות 'רע בה', דאין יוצא מתאוות יצר הרע רק רעה אחר רעה:

טהרת המחשבה וזכירת הפסד העברה

עוד אמר להם מול סוף, זה רמז להם דצריכים לטהר מחשבותיהם, ויהיו יודעים דתמיד הם נצבים נגד היודע ומפיר עד תכלית מחשבות בני אדם. וזהו מול סוף, דהינו, דעו שאתם עומדים מול היודע סוף כל דבר מראשיתו, כמו שגאמר (ישעיה מו ז) 'מגיד מראשית אחרית'.

אי נמי מול סוף, כשתרצו לעשות שום דבר, דעו מה הפסד יצא ממנו, וכמאמר התנא (אבות פ"ב מ"א) ונהי מחשב שכר עברה כנגד הפסדה. וזהו מול סוף, דהינו, כל דבר רע שתרצו לעשות, הביטו מה יהיה בסופו וכו'.

שיהיו פיהם ולבם שוים וישכו בכית הכנסת ובית המדרש

עוד אמר להם ולכו, בזה רמז להם שלא יהיה אחת בפה ואחת בלב, וזהו ולכו, לשון לבון ונקיות, שיהיו נקיים מבית ומחוץ, פמא ולבא בתרא שרין. וזהו רמזו במלת ולכו עצמה, דלכו לשון לב, עוד, לכו עם שלש אותיותיו גימטריא פה, לרמז דצריך להיות הפה והלב שוין. וחצרת, רמזו על פתי כנסיות הנקראים 'חצרות ה', שיהיו שוקדים על פתי כנסיות ובתי מדרשות, דזהו עקר ביאת האדם לעולם, כי לא נברא פי אם לעבודתו יתברך:

רדיפת הממון מכטלת את האדם מעבודת ה'

עוד אמר להם ודי זהב, דהינו שלא יהיו להוטים אחר קביצת הממון, דזהו סבה לבטול עבודת ה' ותורתו, רק שישמו בטחונם בה' יתברך, ומה שישפיע להם יהיה בעיניהם רב וישמחו בו, וזהו מניחה לעבודתו יתברך, כמאמר התנא (אבות פ"ד מ"א) איזהו עשיר, השמח בטלן. וזהו די זהב, דהינו, מה שמשפיע לכם ה' יתברך בזהב, אמרו די והותר, הן רב והן מעט, דזהו עקר לעבודתו יתברך, כשתשמחו בתלוקתם:

ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש דבר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ה' אתו אלהם (א ג)

חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

הדקדוקים בלשונות הפסוקים

יש לדיק דהשתא מיד הוי ליה להתחיל 'ה' אלקיננו דבר אלינו בחרב' (פסוק ו), ולמה הפסיק בפסוק 'אחרי הכתו את סיחון' (פסוק ז). ועוד, 'אחרי הכתו' הינו בתשרי, פי 'בסכות

ממש שסדרם כל אותן הימים ולא שנה הקדוש ברוך הוא מלשוננו שסדר לעצמו.

על כן אמר ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש דבר ככל אשר צוה ה' מתוך גרונו, ושלא תקשי אם כן אמאי קאמר ה' אלקיניו דבר, הוי ליה למימר אני דברתי, על כן אמר, כבר מיד אחרתי הכתו וגו' הואיל משה, ורצה בעצמו לבאר התורה הזאת 'לאמר ה' אלקיניו וגו'', וצנן רצה לומר בזה הלשון נאמר לו מאת ה' גם כן זה הלשון.

ומישב נמי לשון 'לאמר' באר התורה הזאת לאמר ה' אלקיניו דבר אלינו בחרב, דהאי 'לאמר' קאי א'הואיל', שהואיל ונתרצה לאמר בזה הלשון, וק"ל:

בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר ה' אליהו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שכת בהר הזה (א ה-ו)

מחשף הלבו

רבי יעקב אביחצירא זי"ע א

משה רבנו גלה רזי התורה לישראל ולאליהו **יש** לדקדק מהו פגנתו במלת הואיל, דדי באמרו באר את התורה, ומה נתוסף לנו במלת הואיל. ואפשר לרמוז דכונתו במלת הואיל הוא על רזי התורה, דאמר להם רזי התורה, דהואיל במלוי ה"א וא"ו אל"ף יו"ד למ"ד גימטריא זה הרז, דהיגו שאמר להם רזי התורה.

וכבר כתבנו במקום אחר בסיעתא דשמיא דמלת הואיל אותיות אליהו, דאליהו זכור לטוב הוא תלמידו של משה רבנו עליו השלום (סוטה יג. תוספתא עדויות ס"ג), ומסר לו סודות התורה, והוא גלה אותם להרב רבי

הושבתי (ויקרא כג מג) הינו מלחמת סיחון. ועוד דהוי ליה למימר באשר צוה ה' אני דברתי עמכם בחרב רב לכם, כמו כל התורה שגאמרה כאלו ה' הוא המדבר, והכי נמי הואיל ואמר 'באשר צוה ה' אם כן הכל דברי ה' מתוך גרונו של משה, ומאי טעמא אמר ה' אלקיניו דבר אלינו בחרב' כאלו הוא המדבר בעדו.

באר הרמב"ן

ובאמת רמב"ן פרש, 'הואיל משה באר', 'הואיל' רצה מרצונו ולא צוהו ה', והוא תימה, שחרי כתיב 'ככל אשר צוה ה' אותו אליהם', ושלחי מגלה (א) איתמר קללות שבמשנה תורה משה מפי עצמו אמרן, וכתבו תוס', חלילה, כי כל התורה מפי ה' מתוך גרונו של משה רבנו עליו השלום, אלא שגאמרה בלשון עצמו, יככה ה' ולא אכנו, אכל לעולם מפי הקדוש ברוך הוא אמורים, עין שם.

משה רבנו רצה מדעתו לומר את כל משנה תורה, ולאחר מכן דברה שכינה מתוך גרונו כדיוק את אותן דברים ובאותן תבות שהכין לומר לישראל

והנראה לבאר, כי מיד אחרי הכתו סיחון בתשרי נתן ה' אל לבו לומר כל משנה תורה כמו שהיא כתובה לפנינו בלשון עצמו, ולא צוהו ה', וסדר הדברים בלבו עד ראש חדש שבט שנת ארבעים, דצריך לסדר שלש פעמים טרם אמרו ברבים דקלפינן (כ"ר כד ה) מאז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה' (איוב כח כז).

ואם כן מה שאמר מראש חדש שבט עד ד' אדר, הנה צריך סדור שלש פעמים מחצי תשרי עד ראש חדש שבט. ואז בראש חדש שבט פשעמד לומר הדברים המסודרים, דברה שכינה מתוך גרונו כל אותן הדברים בלשוננו

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זי"ע א

משה רבנו מחזיר הכתרים לישראל בכל שבת

ה' אלהי אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם. כתב רש"י זכרונו לברכה, אמרו ישראל למשה רבנו עליו השלום אתה נותן קצבה לברכותינו, אמר להם זו משלי היא, אכל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם. והקשי נראה לעין כל:

ואפשר לומר דכשקטאו ישראל בעגל נטלו ממשה רבנו עליו השלום אלף אורות, ונטלו מישראל הכתרים שלהם ונתנו למשה, ובכל שבת מחזירים למשה רבנו עליו השלום האלף אורות שלו, והוא מחזיר גם כן בכל שבת לישראל הכתרים שלהם שנטלו מהם ונתנו לו, ומן הראוי בינו שיעל ידי שחטאו בעגל הם שגרמו שנטלו אורות שלו ונטלו שלהם ונתנו לו, אף על גב דחוזרים לו שלו בשבת לא היה מחזיר להם שלהם. אמנם מאחר שהוא עבד נאמן ואינו רוצה להנות משל אחרים, בינו שחוזרים לו שלו הוא מחזיר להם שלהם.

וזהו שפרש רבנו זלה"ה (שער הכונות, ענין מזמור שיר ליום השבת) ב'ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו' (שחריית יום ש"ק), דהינו ביום השבת שחוזרים למשה רבנו עליו השלום אלף אורות שנטלו ממנו בחטא העגל, הוא שמח בתורתם ומיד מחזיר לישראל אורותיהם, שאומר לו שמחה גדולה יש לי במתנת חלקי שחזרה לי ואינו רוצה עוד לעבב אורות של ישראל אצלי, וזהו 'ישמח משה במתנת חלקו' דנא, שחזרה לו ואינו רוצה להוסיף עליה מה שבגדו משל ישראל רק מחזירים להם, והטעם 'פי עבד נאמן קראת לו' ואינו רוצה בשל אחרים:

שמעון בר יוחאי עליו השלום ולרבנו זלה"ה, ועל זה אמר הואיל משה, הואיל במלוי שם רמז רזי התורה כמו שפיתגו, ושם רמז גם כן דמשה רבנו עליו השלום מסר רזי התורה לאליהו זכור לטוב הנרמז במלת הואיל, וגם כן מלת בחרב גימטריא 'הרז':

משה הוהינם לעסק ברזי התורה

ומה שאמר דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בחר הזה, הפונה שאמר להם עד מתי אתם עסוקים בפשט רמז דרש של התורה דנא, פנו וסעו לכם ותנו לבכם לדעת סודות התורה שהם עקרי התורה, שהתורה בלא סוד כגוף בלי נשמה.

וזהו רב לכם שבת בחר הזה שהוא פשט התורה, רב לכם שבת בחר הזה עם התבות גימטריא אלה הם פשט דרש רמז עם הכוללים, והינו עד מתי רצונכם פי אם בפשטי התורה, דאין זה קיום העולמות רק בידיעת סודות התורה כמו שכתב הרב רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום בתחלת האדרא (וזה ח"ג קדו): עד מתי נתיב בקיימא דחד סמכא, ועל זה אמר להם רב לכם שבת בחר הזה הינו בפשטי התורה, פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי תבת האמורי מלאה וא"ו עם האותיות גימטריא 'רזין' עם הכולל, דהינו השתדלו לעסק ברזי התורה דזהו עקר התורה:

ה' אלקי אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם (יסף עליכם ככם אלף פעמים) - מהו שוב ויברך אתכם כאשר דבר לכם, אלא אמרו לו משה אתה נותן קצבה לברכותינו, כבר הכטיה הקדוש ברוך הוא את אברהם אשר אם יוכל איש למנות וגו', אמר להם זו משלי הוא אכל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם, רש"י (א יא)

איכה אשא לבדי גו' הבו לכם אנשים חכמים ונבונים גו' (בננים – מכינים דבר מתוך דבר, זו היא ששאל אריוס את רבי יוסי מה בין חכמים לנבונים, חכם דומה לשלחני עשיר כשמביאין לו דינרין לראות רואה וכשאינן מביאין לו יושב ותהא, נכון דומה לשלחני תגר כשמביאין לו מעות לראות רואה וכשאינן מביאין לו הוא מתור ומביא משלו, רש"י (א יב-ג))

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

כאור דברי המדרש והרמז בשם 'אריוס'

בשם 'אריוס' – כלולות אותיות 'אור', ואיחא בזהר ש'אור' קאי על חכמה, ועל פי זה יש לומר, שענינו של 'אריוס' היה – חכמה דלעצמת זה (כידוע ד'זה לעמת זה עשה האלקים', שפנגד ענין של קדושה יש דגמתו ב'לעמת זה').

וזהו 'ששאל אריוס את רבי יוסי' – ש'חכמה' דלעצמת זה 'שואלת' מהו גדל העלוי ב'נבונים', עד כדי כף, שאף שידע הקדוש ברוך הוא ש'נבונים לא אשכח', מכל מקום דרש שתהיה אצל שופטי ישראל גם מעלה זו. ועל זה ענה רבי יוסי – שזוהי בינה דקדושה, כשהיא בתכלית השלמות של 'מבין דבר מתוך דבר', שדוקא בה יש ענין החידוש – 'כשלחני תגר'.

רמז הענין בהקשר לשבת חזון

ויש לקשר זה עם ה'זמן שקוראים פרשת דברים' – שבת חזון: ידוע (לקוט רמז

תתא) ש'איכה אשא לבדי' הוא על דרך ומעין הענין ד'איכה ישבה בדד' (וזהו הרמז דשבת חזון, השבת שלפני תשעה באב, בפרשת השבוע). וכיון שהענין ד'הבו לכם אנשים חכמים ונבונים גו' ואשימם בראשיכם' בא לתקן המצב ד'איכה אשא לבדי', מובן מזה, שבפנימיות הענינים הרי זה מרמז על בטולה של גלות ('איכה ישבה בדד') על ידי מנוי השופטים.

משה ברך לישראל שיזכו לאלף אורות כמוהו

והנה פשחוןרים לו אלף אורות שלו שנסלו ממנו ב'דקדוק', מרב האמונה שיש בו ומרב עין טובה ולב טוב שיש לו על ישראל שהוא רוצה בקיומם ובהנאתם הרבה, שהרי מצינו שמסר עצמו עליהם למיתה, כמו שנאמר (שמות לב לב) 'ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא' וכו', אף על גב שהם גרמו שנסלים ממנו האלף אורות בכל ששת ימי השבוע, אף על פי כן מרב אהבתו את ישראל ברוך אותם כנגד האלף אורות שלו.

דמה שאמר הכתוב יסף עליכם ככם אלף פעמים, פגנת משה רבנו עליו השלום היא שזיכה כל אחד ואחד מישראל, שזיכה על ידי מעשיו הטובים, עד שהיה לו אלף אורות כמו משה רבנו עליו השלום, וזה מורה הוראה עצומה שמחזיר להם אורותיהם בשבת בשמחה רבה. וברוך אותם ואמר יהי רצון שכל אחד יחזיר ויזכה לאלף אורות כמו שזיכה הוא:

הברכה על האורות ולא על רבוי הורע

וישראל לא ידעו שעל האורות מברך אותם רק על רבוי זרעם, ועל זה אמרו לו אמה נותן קצבה לברכותינו, והשיב להם זו משלי היא, אמר להם תדעו שעל האורות אני מדבר, שהכתרים שלכם אני זכיתי בהם ונקראו שלי, והריני מחזירם לכם, ומוסיף לכם ברכה שיתרבו אורותיכם גם אתם עד שהיה לכל אחד מהם אלף אורות כמו שיש לי אני, וזהו זו משלי היא, דהינו חזרת האורות שאני מחזיר לכם בכל שבת והברכה הזאת שהוספתם לכם עכשיו הכל משלי הוא, ומירי באורות, אבל הוא יברך אתכם ברבוי זרעכם כאשר דבר לכם:

מהרי"ד מבעלזא

רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א

המתפלל על חפצי שמים נענה מיד, עצה שגם בתפלתו על עניני הגוף יהיה נענה מיד | באור דברי המדרש

נראה מהמדרש שקורא לתורה צפון, והלא אָמרו חז"ל (בבא בתרא כה:): הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין. ואמר בשם הקדמונים (וכמראה שאמר בשם אביו ו"ל שאמר בשם הקדמונים), שאם אדם מתפלל על חפצי שמים מיד הוא נענה, אבל על צרכי הגוף ועצמו, לא בכל פעם נענה מיד ולפעמים שוהה.

והעצה לזה, לעשות מצרכי הגוף צרכי הנפש, שיש כמה צרכי הגוף שהם שכינים לעבודת ה' או שמעפכים מעבודת ה', וכשעושים מהם צרכי שמים ומתפללים להבורא ברוך הוא, על זה האפן הם נעשים חפצי שמים ומיד נענים, וזה מרמז במדרש 'ברחו לתורה וסעו לכם צפנה', רצה לומר לעשות מצרכי הגוף צרכי הנפש ונענים מיד:

באר לחי ראי

רבי יצחק אב"ד בענדער זיע"א

התחזקות האדם על מצבו הרוחני על ידי אמונה ובטחון שיעזרהו הקב"ה להתעלות

ויאמר ה' אלי רב לכם סב את החר הזה פנו לכם צפנה. כתיב 'ובמדבר אשר ראית אשר נשאף ה' אלקיך פאשר ישא איש את בנו וגו' ובדבר הזה אינכם מאמינים וגו' (א לא-לב).

ולהבין כל זה על פי דרכי העבודה אשר יעשה האדם וחי. פאשר יערה עליו רוח מרום וישים אל לבו להתבונן על דרכיו ולהיות ממארי דחוישבנא, יתמרמר מאד על

יש לומר הבאור בזה: אחד מהענינים העקריים שיתחדשו בעת הגאלה האמתית והשלמה הוא – שאז ירחיב ה' את גבולך, כבוש שלשה ארצות קיני קניזי וקדמוני. ומבאר בספרים ההפך ברוחניות בין כבוש שבע ארצות (שנכבשו בעת כבוש ראשון ושני) וכבוש שלשה ארצות דלעתיד לבא, ששבע אמות הם כנגד שבע מדות דלעמת זה, ושלשה ארצות שיכבשו לעתיד לבא הם כנגד המחין דלעמת זה שחלקו לשלש, חקמה בינה דעת.

שאחד החדושים דלעתיד לבוא הוא – שאז יהיה ענין המחין בתכלית השלמות (ובלשון הרמב"ם בסיום וחותם ספרו) שאז יהיו ישראל 'חקמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם' – חקמה דעת ובינה (השגה), שלכן יכבשו אז את המחין דלעמת זה, ארץ קיני קניזי וקדמוני.

וזוהו מה שמרמז רש"י זו היא ששאל אריוס את רבי יוסי, שכבוש ותרוץ ובטול שאלתו של אריוס על ידי רבי יוסי, הרי זה בטול חקמה דלעמת זה והפיכתה לקדשה – מעין ודגמת כבוש שלוש הארצות דלעתיד לבא (חלק לר עמוד 15-16):

רב לכם סב את החר הזה פנו לכם צפנה (מהו פנו לכם צפנה, אמר רבי חיא, אמר להם אם ראיתם אותו שמבקש להתגרות ככם אל תעמדו כנגדו אלא הצפינו עצמכם ממנו עד שיעבר עולמו, הוי פנו לכם צפנה. אמר רבי יהודה בר שלום, אמרו לו ישראל, רבונו של עולם, אביו מברכו על חרבך תחיה ואתה מסכים עמו ואומר לנו הצפינו עצמכם מפניו, ולהיכן נברת, אמר להן אם ראיתם שמזדונג לכם כרחו לתורה ואין צפנה אלא תורה שנאמר יצפן לישרים תושיה, דברים רבה א (ט"ו) (א)

החדוש שהתחדש להרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע ממלחמת פרידריך

וכתוב בכתובים בשם המלאך זי"ע, שאמר שנתחדש לו דרך חדש בעבודת ה' ממלחמת פרידריך שהמציא תחבולה לסבב את האויב, ונקרא אטאקירן, ולא ללחם עם האויב פנים בפנים.

וזה נעשה על ידי העושי טוב, וכן אמרו חז"ל (ויק"ר כא ה) אם עשה חבילות עברות יעשה פגגון חבילות מצות - ועל ידי זה הוא מסבב את היצר הרע ומכניעו ואחר כך יוכל לירות חצים ובליסטראות אל הנחש שהוא חס"מ כמו שאיתא בזוהר הקדוש דצדיק וריק חצין לגבי חו"א וכו'.

באר הפסוק על דרך הנ"ל

וזהו שנאמר רב לכם סב את החר, החר נקרא היצר הרע, כמו שאיתא (סוכה נב.) לצדיקים נדמה להם כחר, וזהו שאמר, שאין צריך עוד רק לסבב את החר, פנו לכם צפנה כמו לצפון שנקרא היצר הרע כמו שנאמר (יואל ב כ) 'ואת הצפוני ארחיק מעליכם' (ראה סוכה נב.), לכן בכחכם ללחם עמו ולהוציא בלעו מפיו. אף זה רק לכני עליה, אבל ואת העם צו לאמר וגו', כי לא כל אדם יוכל להכניס את עצמו בקשרי המלחמה:

אכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתייתם (ב 1)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוה זי"ע א

הפסוק רומז שיש לאכול ולשתות ללא תאנה

אכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתייתם. אכל - אם

מעשיו אשר לא לה' המה, אפלו בדברים המותרים, אם הוא רודף אחר מותרים התענוגים וממלא פרסו במעדנים כזוללי בשר וסוכאי זין וכו', ומכל שכן אם חס ושלום נכשל בדברים אסורים חלילה.

הנה כל זה נקרא מדבר, ארץ מלחה ולא תשב, ארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם, והוא מקום נחש שרף ועקרב וכו', אף אל יתאש חס ושלום ואל יעלה מרף בלכבו אף יוכל לצאת מן המדבר הזה, כי ה' לא יעזבנו וכו'.

ועל זה אמר 'ובמדבר אשר ראית וגו' באשר ישא איש את בנו', כי מדרך האב שנושא את בנו ונותן לו כל טוב פרחם אב על בנים, אבל לעבד אינו נותן כי אם לפי פעלו. אמנם על כל פנים צריך להקדים ולהאמין בה' ועל ידי זה ישפע עליו שפע רב טוב שלא על פי מעשיו, כמו ענין יציאת מצרים וקריעת ים סוף הנה בזכות אמונה.

ועל זה אומר 'ובדבר הזה אינכם מאמינים' הגם שראיתם בעיניכם 'אשר נשאך', על כל פנים צריך להתחזק באמונה - ואז גם במדבר לא יחסר דבר. וידוע כי על ידי אמונה בא למסירות נפש ומשליך נפשו מנגד ומשים עצמו כמדבר הפקר, אמנם יש בלעמת זה גם בן הפקרות כמדבר, על דרך שנאמר בבלעם 'וישם אל המדבר פניו' (כמדבר כד א) שהפקיר עצמו לקלל וכו'.

והנה מדבר נקרא דבור, כמו 'ומדברך נאנה' (שה"ש ד א), ואין התורה מתקיימת אלא אם משים עצמו כמדבר (עירובין נד.), ועל ידי זה יוכל להעלות כל הדבורים אשר לא לה' המה, וזה נעשה באתערוהא דלעלא, אף אחר כך מתחיל מלחמת היצר, ולזה צריך תחבולות.

אותם ולהעלותם. כמשל לאחד שפזר אבנים טובות אל האשפה וטנופת וצוה לבנו ללקט אותם ולנקותם מן הטנופת, בודאי יותר שבנו לוקט ומנקה אותם בודאי יותר מקבל שֶכֶר מהם.

יוכל אדם להבין, שבעולם הזה מחמת שפלותו יוכל אדם להשיג מעלות גדולות. ובודאי כִּף יש ימים בשנה שהם שפלים, דהיינו בין המצרים, יוכל אדם יותר להעלות יותר ניצוצות ויותר אבנים טובות ומרגליות יוכל ללקט בהם ולהעלותם.

ומה שיוכל אדם לתקן בתשעה באב שהוא בשפלות, אינו יכול לתקן בשמחת תורה, וכן להפך. פי תרועים יָמֵינו שֶׁל אָדָם, ויכל יום ויום צריך אדם לעשות תקונים שגחריך עליו דבר יום ביומו, ומה שייכל לתקן ביום זה לא יוכל לתקן למחר. פי למחר צריך לעשות תקונים אחרים וללקט אבנים טובות ומרגליות. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו ד) 'לִקְטוּ דָבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ' דייקא, וכמאמר הזוהר הקדוש לבושין דלביש בצפרא לא לבש ברמשא, לבושין דלכש ביומא דא לא לבש ביומא דא.

וכל זה צריך לתקן בתורה ובתפלה ובתשובה. לא כקצת המוני עם שאומרים שלא יוכלו להתפלל בין המצרים, ובודאי המה כסילים ולבם פל עמם. רק צריך להתחזק עצמו בתורה בתפלה ובתשובה בימים שבין המצרים שהם ימי תשובה.

שמי"ז בתמוז התחילו ארבעים יום אמצעים שבקש משה רבנו עליו השלום רחמים על ישראל וכו', ובאותם ארבעים יום עשה שני הדברים כאחד, שבקש רחמים בפרום, ולמטה הוכיחן להתזדון בתשובה והעלה תשובתם לפני פסא כבודו ותברך שמו:

תתאווי לאכל, תשברו מאתם – מהם בעצמם תשברו, בכסף – בתאוה, הינו שתעינו ותשיגוהו היטב שלא תאכלו עם תאוה. תשברו מלשון 'ועצם לא תשברו בו' (שמות יב מו), בכסף מלשון 'נכסף נכספתה' (בראשית לא ל). וגם מים – אם תתאווי לשתות מים, תכרו מאתם בכסף – תכרו לשון הכרה, רצה לומר תפירו מהם בעצמם בתאוה, שלא תשתו עם תאוה. ושתייתם – ואחר כך תשתו:

מסכת אבות - פרק ג'

עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה דע מאין באת כו' (מ"א)

עבודת ישראל

רבי ישראל מקודניץ זיע"א

מה שיכול האדם לתקן בתשעה באב שהוא עת שפלות אינו יכול לתקן בשמחת תורה

התנא אמר דבריו בתרי אפי. נגד הנשמה אמר דע מאין באת, פי נגד הנשמה אין שיף לשון הסתכל, וצריך אתה לדעת בעין שכלך שהנשמה באה מתחת פסא הכבוד ממקום שנקרא אין.

ולאן אתה הולך – שהנשמה מרפכת בגוף, וצריך לדעת למה הרפיב הקדוש ברוף הוא הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל אל הגוף הגשמי, ונתנה בעולם השפל הזה שהוא מלא תאוות ורמדות, כדי שהנשמה תתגבר על התאוות ורמדות, כדי שיעבד את ה' ויבה ה'יה יותר תענוג.

כמו שכתוב בזהר הקדוש שהעולם הזה נקרא טיט הנון, שבו צדיקים צומחין, ולשם השליך ניצוצין קדישין, וצריך אדם ללקט

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

בכח השבת שורה הקדשה גם בעת החרבן |
 'רב לכם שבת' – השבת היא הרבי שלכם

ה' אֱלֹהֵינו דְּבַר אֱלֵינוּ בְּחֶרֶב (דברים א ו). רָצָה לומר הדברי תורה הם אֱלֵינוּ גם בְּזִמְנֵי הַחֲרָבִין וכו'. וְזֶה הַלֶּחֶם הוּא עַל יְדֵי קִדְשָׁת שֶׁבַת שֶׁהִיא קְבִיעָא וְקִיּוּמָא, גַּם בְּזִמְנֵי הַזֶּה הַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה בִּישְׂרָאֵל בְּיוֹם הַשְּׁבֻתָּה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּפִירוּשׁ הַגְּמָרָא (יבמות ו). יְכוּל יִהְיֶה בְּגִזְנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דִּוְחָה שְׁבֻתָּה תִּלְמוּד לומר 'אַף אֶת שְׁבֻתַתִּי' וגו' (שמות לא יג). וְזֶה פְּרוּשׁ הַכְּתוּב יָרַב לָכֵם שְׁבֻתָּה בְּהַר הַזֶּה – הַשְּׁבֻתָּה הִיא הַרְבִּי שְׁלָכֶם, וְכֵחַ הַתּוֹרָה עִמָּנוּ גַּם בְּזִמְנֵי הַזֶּה בְּחוּץ לְאַרְצֵי (פרשת דברים):

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

דרך התשובה הראויה

רְחֻצוּ הַזְכוּ הַסִּירוּ רַע מֵעַלְלֵיכֶם מִנְּגֵד עֵינֵי וְגו' (הפסרת שבת חזון). לְכַאוּרָה מֵאִמֵר מְנַגֵּד עֵינֵי צָרִיף בְּאוּר, דְּאַף שֶׁזֶּה נִדְּאֵי רַק לְסַבֵּר אֶת הָאֵזֶן, כִּי אֲצֵל הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא לֹא יִתְכַן שׁוּם בְּחִינַת גֶּשֶׁם כָּלֵל, אֲבָל עִם כָּל זֶה צָרִיף בְּאוּר מֵה צָרָף לומר מְנַגֵּד עֵינֵי וּמֵהוּ הַכּוֹנֵה בְּזֶה.

וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ, דְּהִנֵּה יֵשׁ חוֹשְׁבִין בְּלָכֶם כִּי בְּזֶה שְׁעִבְר עֲלֵיכֶם רוּחַ תְּרֻטָּה פִּעֵם אַחַת וְלַעֲתִים נִשְׁבֵּר לְבוֹ בְּקִרְבוֹ כְּכֹר יָצָא יְדֵי חוֹבַת תְּשׁוּבָה כְּרֵאוֹי וְנִמְתַּק הַחֲטָא, עַל כֵּן הַשְּׂמִיעֵנוּ הַפְּסוּק שְׁלֹא דֵי בְּזֶה, כִּי אִם רְחֻצוּ הַזְכוּ הַסִּירוּ רַע מֵעַלְלֵיכֶם מִנְּגֵד עֵינֵי, כְּלוֹמֵר שְׁתַּהֲיֶה הַתְּשׁוּבָה כָּל כָּף עַד שְׂיִסַּר הָעוֹן גַּם מִנְּגֵד עֵינֵי, וְעַל דֶּרֶךְ שְׁכַת הַרְמַב"ם ו"ל בְּהַלְכוֹת תְּשׁוּבָה (פ"ב ה"ב) עַד שְׂעִיד עֲלֵיו יוֹדֵעַ תְּעַלְמוֹת: שְׁלֹא יֵשִׁיב לְכֶסֶלָה עוֹד:

שבת חזון

חשבה לטובה

רבי חנוך העניף מאלכסנדר זיע"א

בשבת חזון זוכים לדבקות וקריבה גדולה בדגמת
 בן הנפרד מאביו בככי ונשוק

כָּל שְׁבֻתָּה אָמַר שֶׁהוּא הַשְּׁבֻתָּה הַגְּדוּל מִכָּל הַשְּׁבֻתוֹת, וּבְשֻׁבַת חֲזוֹן אָמַר גַּם כֵּן שֶׁהוּא הַשְּׁבֻתָּה הַגְּדוּל. וְאָמַר: כִּי הַשְּׁבֻתָּה נוֹתֵן שְׁפַע עַל כָּל הַשְּׁבוּעָה, וְגַם מֵה שְׂאֲרַע בְּכָל הַשְּׁבוּעָה הוּא מִכַּח הַשְּׁבֻתָּה, כְּדֹאִיתָא, וּבְשֻׁבַת קוֹדֵם שָׁגְלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם – הַדֶּרֶךְ הוּא שְׂאֵם יֵאָשֵׁם הַבֵּן לְאָבִיו שְׁצָרִיף לְגִלוֹת מֵאִתּוֹ וְקוֹדֵם שָׁגְלָה הַבֵּן מִהָאָב מְחַבְּקוֹ וּמִנְשָׁקוֹ וְיִכְבוּ יַחַד הָאָב וְהַבֵּן וּנְפָרְדִים אֶחָד מִחֲבָרוֹ דְּוָקָא עַל יְדֵי כִכִּי וְנִשׁוּק, וְכָף נִשְׂאָר כָּל אֶחָד חֲקוּק בְּלֵב חֲבָרוֹ וּמִחֲשֻׁבָתָם אֲרוּקָה זֶה בְּזֶה, וְזוּהֵי גְדֻלַּת שְׁבֻתָּה זֹאת שֶׁבָּה נְפָרְדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּית אֲבִיהֶם מֵאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל:

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

שבת זו כלה בכחינת רעוא דרעיון

שְׂמַעְתִּי מִפֶּה קְדוֹשׁ זְקֵנֵי ו"ל (בעל הַחֲדוּשֵׁי הַר"ם זיע"א) בְּשֵׁם רַבּוֹ מְלַבְּלִין ו"ל, שֶׁשְׁבֻתָּה קִדְשׁ זֶה עַת רְצוֹן גְּדוּל. כְּמוֹ בְּזִמְנֵי מִנְחָה דְּשְׁבֻתָּה קִדְשׁ מִפְּנֵי שֶׁהוּא עַת דִּין הַשְּׁבֻתָּה קִדְשׁ מִהַפֵּךְ הַדִּין לְרַחֲמִים - לְכָף רַעוּא דְרַעוּא, כֵּן כָּל הַשְּׁבֻתָּה קִדְשׁ הַזֶּה, עַל יְדֵי שֶׁזִּמְנֵי עַת דִּין, כָּל הַשְּׁבֻתָּה קִדְשׁ בְּחִינַת רַעוּא דְרַעוּא:

תשעת הימים

לקוטים יקרים

בשם רבי פנחס מקוריץ זיע"א

הטעם שאין זהר על פרשיות בין המצרים

אמר הרב הקדוש צדיק יסוד עולם רבי פנחס מקארוץ זלה"ה, מפני מה אין זהר על שלשת פרשות בין המצרים, משום שהשלשת שבועות בין המצרים הוא קטנות המחין מאד, עד פאן, וְהָבֵן:

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטש'רנוביל זיע"א

באור ענין בנין המקדש וחרבנו וזכר למקדש'

בפרטי עבודת האדם

משחרב בית המקדש התקין רבי יוחנן בן זכאי שיהא לולב גטל במדינה כל שבועה זכר למקדש (ו"ה ל). הרי שמצוה לעשות זכר למקדש אף שבהים חרב בית המקדש. והענין הוא, כשהאדם מגבה ומנשא במדרגתו ודבוק בהשם יתברך הוא נקרא בחינת מקדש, כַּאֲמֹר (ירמיה ז ד) 'היכל ה' הַמָּדָה' וְכֵתִיב (תהלים עח ט) 'אֲהַל שָׁכֵן בְּאֲדָם', וכשנופל ממדרגתו נקרא חרבן בית המקדש.

וצריך האדם גם בנפלו ממדרגתו להתחזק ולילף אל ה' יתברך באותו מדרגה שהוא עכשו כמו בהיותו במדרגה העליונה, וזהו נקרא זכר למקדש, והינו בהאמינו שבמדרגה שהוא עכשו יש גם בן השם יתברך, כי לית אתר פנוי מגיה.

וזהו (שם קיג א) 'ממזרח שמש' – הינו בעת בהירות המחין של הצדיק הנקרא שמש – 'עד מבואו' – הינו בנפלו – בין כף ובין

מאיר עיני חכמים

רבי מאיר וחיאל מאוסטרובצה זיע"א

הטעם שמקמצין בסעודת מלנה מלכה | יש להקפיד לאכל בשר בסעודת מלנה מלכה כמוצאי שבת חוון

מה שנהגו שמקמצין מסעודת דוד מלכא משיחא, אפלו חסידים ואנשי מעשה הנוהרין מאד בסעודה זו מכל מקום מקמצין, דהנה איתא שדוד המלך עליו השלום היה מקמץ כל ידיו בסעודתו להרבות כסף וזהב לבנות בית המקדש תובב"א, לכן בסעודה זו הנקראת על שמו מקמצין בכונה כרי לזכר זכותו שהיה מקמץ לבנות בית הבחירה.

ולפי זה ראוי ונכון לאכל בשר בסעודת דוד מלכא משיחא במוצאי שבת קדש פרשת חזון, הגם שאין אוכלין בשר בימים הללו משום זכר לחרבן בית המקדש, משום שהפונה בסעודה זו לעורר זכות דוד מלכא משיחא שהיה מקמץ לבנות בית המקדש, וְהָבֵן.

(הגה"ה מהמו"ל: אגב מענין זה ראיתי עובדא שהובא בספר יודעי חן, שפעם אחת בא הרב הקדוש וצ"ל לבית המדרש וראה שהחסידים אוכלים מלנה מלכה של מאכלי חלב, ונתבולשו ממנו על שלא אכלו מאכלי בשר כדמשמע בחז"ל (ראה שבת קיט:).

פתח הרב הקדוש וצ"ל לומר להם, כי גם ישראל במדבר לא אכלו אלא מאכלי חלב, כי לא היה מתר להם בשר תאנה, והיו אוכלים רק שלמים והיו מקריבים ביום הששי והיו אוכלים רק לשני ימים ולילה אחד, נמצא שהיו מקריבים לאכל מאכלי חלב למלנה מלכה ודברי פי חכם חן):

כאור המעשה בסוף מסכת מכות

במוציא תשעה באב אמר זאת על סיום מסכת: רבן גמליאל רבי אלעזר והזקנים הלכו ושמעו קול של שמחה בבבל מפלטיא ברחוק מאה ועשרים מיל התחילו הם בוכים ורבי עקיבא משחק, אמרו לו מה אתה משחק, השיב להם אם לעוברי רצונו כף, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה (מכות כד:).

אחר כף מביא הגמרא עוד שהלכו סמוך לנהר הפית וראו שועל יוצא מבית קדש הקדשים, התחילו הם בוכים ורבי עקיבא משחק כו' אמר להם אם ראייתם שנתקיים נבואתו של זכריה שאמר עוד ישובו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים כו', עד כאן לשון הגמרא.

ולכאורה תמוה למה הוא כף דבר רחוק זה מזה, הם בכו והוא שמח, ועוד מהו השמחה, ונוכל לומר, דאייתא בגמרא עד שלא נולד משעבד הראשון נולד גואל האחרון, וזה שיף להדבורים שדברנו בשבת העבר, כי מצת בריאת העולם נתערב הטוב ברע, וזה שנגמרא 'יששום מדבר וציה' (ישעיה לה א) כפי שדברנו.

והראיה, אשר בשעת בריאת העולם פתיב והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום' (בראשית א א), בודאי היה חשך גדול ורע למאד, ורוח אלקים מרחפת זה רוחו של מלך המשיח (בר ב ד), בשם היה נטמן משיח, הינו עקר קדשיתו של הקדוש ברוך הוא.

ובאמת כף היא המדה, אשר כל הבחינות הנמוכים והשפלים מתאזים להעלות לרצונו הפשוט, לזאת מה שהוא יותר נמוך ושפל מנח בשם יותר הניצוצות הקדושות. רק

כף צריך להיות - 'מהלל שם ה'', והינו על ידי האמונה פנ"ל.

כאור ענין אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית

וזהו כל שלא אמר אמת ויציב שחרית אמת ואמונה ערבית כו' שנגמרא (שם צב א) 'להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות גו' (ברכות יב), דהינו 'שחרית' נקרא בהירות המחין, ואז נקרא אמת ויציב - לשון קיום ומעמד, 'ערבית' - דהינו בעת חשכות המחין צריך להיות על ידי האמונה פנ"ל. וזהו 'להגיד' הוא לשון המשכה, 'בבקר' הינו בעת בהירות המחין, יכול להמשיך חסדים. 'ואמונתך בלילות' הינו בעת חשכות המחין צריך להיות על ידי האמונה פנ"ל, ואם עושה בן אז הוא בא אחר כף למדרגה יותר גבוהה.

משל הבעל שם טוב זיע"א

והיה אומר הבעל שם טוב ג"ע משל האב במלמד את בנו לילך עומד רחוק מעט וקורא אותו לבא, ובכאן קרוב לאב נמשך האב להלאה ומתרחק יותר מהבן הנ"ל והבן נופל, ולמה עושה האב כן, הינו שלולא זה לא היה יכול הבן לילך רק אותו מעט, אבל עתה מתחזק הבן על רגליו והולך ומתקרב אצלו יותר, והנמשל מוכן (פרשת האזינו):

בית אהרן

רבי אהרן מסקלין זיע"א

ככל שהזמן נמוך יש בו יותר ניצוצות קדושות

מה שיותר נמוך ושפל מנח בו יותר ניצוצות קדושות, ואי אפשר שיתעלה כל העולם אלא על ידי הגלות ושבעים האמות, וכשתבוא הגאולה תתגלה חסדו וטובו הטמון כפר בעת.

שהשועל מביט לאחוריו, ויבזה רמו הקדוש ברוך הוא שיביטו גם כן לאחוריו, הינו לסוף דבר אשר על ידי זה יתקנים נבואת זכריה ויבא משיח צדקנו אם ירצה השם במהרה בלינו אמן:

לחזות בנעם ה'

רבי אברהם מסטריקוב זיע"א

טעמים למנהג סיומי מסכת בתשעת הימים

הטעם שנוהגים לסים מסכת בתשעת הימים של חדש אב, יש לבאר פי מראים בזה שאחרי החרבן הנורא של בית המקדש, אין לנו שיור רק התורה הזאת, והיא נחמתנו היחידה (סיום מסכת ביום ה' מנחם אב תשל"ו).

עוד יש לומר, דמה שנהגו לסים מסכת בתשעת הימים, הוא על פי מאמר הגמרא (ברכות ח.) מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד. והבאר הוא, דבזה שמסימים מסכת בתשעת הימים, בזמן שהחרבן נראה לעין וכלם מרגישים שיכות לזה, מראים בזה שהתורה נשארה לנו כנחמה, והיא נותנת לנו הכח להתחזק בגלות, וזה משחרב בית המקדש, במה נתנחם, בד' אמות של הלכה בלבד (סיום מסכת ביום א' אור לו' מנחם אב תשכ"ט).

בני שלטים

רבי יוסף מקוסוב זיע"א

ימי בין המצרים כמנון הימים הנוראים | בתשעה באב קוראים פסוק 'אתה הראת ה' הנאמר קדם ההקפות

בין והתבונן אשר הכ"ב ימים שמי"ז בתמוז עד תשעה באב שהם ימי המצרים, הנה

קצת הוא נטמן מאד, ואם ירצה ה' בשיחעלה כל העולם יתגלה טובו וחסדו.

באר של הרבי רבי זושא זיע"א ב'תגמלנו חסדים טובים'

וכפי שאומרים בשם הרב הקדוש מורי ורבי רבי זושא מאניפאליא: 'ותגמלנו חסדים טובים', אחר שהם חסדים בודאי הם טובים. רק האמת הוא שכל מה שעושה הקדוש ברוך הוא הכל הוא חסדים, רק העולם אינם יכולים לקבל רב טובו וחסדו, לכן הלביש אותו בלבושין.

לכן אנו אומרים 'חסדים טובים' שיהיה הלבוש גם כן טוב, משל לאחד שמצא אבן טוב למאד רק שהוא מנח בתוך הקוצים ואין באפשרי לרא לזה האבן, לזה אנו אומרים 'חסדים טובים'. ולעת עתה כל זמן שהעולם אינו בשלמות גנוז טובו ואורו בתוך לבושין, ונקסרו הכל לתוך כל העולם עד שיחעלו כל העולמות.

לזה פשראו הממשלה גדולה אצל הרשעים, וישם כל ההשפעה הקדושה, בכך. אבל רבי עקיבא השגיח על עקר הדבר, וראה אשר אין באפשרי שיחעלה כל העולם רק בזה האופן, ומכל דברים הנמוכים ומכל השבעים אמות משם יברר הנצוץ הקדוש שיש בהם ועל ידו יבא משיח אם ירצה השם. לזה שמח, כי הוא השגיח על סוף הדבר אשר מזה יצמח ביאת משיחנו במהרה בלינו.

ולזה מביא המאמר השני שהם ראו השועל בכו, אבל רבי עקיבא שמח, כפי דאיתא ברש"י בשיר השירים (ב טו) 'שעלים קטנים וכו', ופרש רש"י כי דרכו של שועל להביט לאחוריו, לזאת הם בכו על החרבן כי שועלים הלכו בו, אבל רבי עקיבא הביט על סוף דבר, כי הנה קשה לו ומה דוקא שועל, רק מחמת

אָנוּ מִתְחִילִין בְּפִסּוּק 'אַתָּה הָרֵאתָ לְדַעַת וְגוּ',
 מֵה שְׁאָנוּ קוֹרִין בַּתּוֹרָה בְּתִשְׁעָה בָּאָב בְּפֶרֶשֶׁת
 'כִּי תוֹלִיד בְּנִים וְגוּ' אַתָּה הָרֵאתָ לְדַעַת וְגוּ'
 (דברים ד כה-לה), וְהֵבֵן:

הֵנָּם בְּמִסְפָּר הַיָּמִים שְׁמֵרֵאשׁ הַשָּׁנָה עַד שְׁמִינֵי
 עֶצְרָת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּמֵהֲרָשׁ"א (בכורות ח).
וְנִרְאָה לִפְנֵי רַמְזוֹ, שֶׁכֵּן בְּשְׁמִינֵי עֶצְרָת בְּאַמְרָנוּ
 פְּסוּקֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת קֹדֶם הַהִקְפּוֹת

ארצות גאוני הדורות

לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר אֶחָד, וְעַל פֶּן דְּנוּהוּ כְּמוֹרֵד
 בְּמַלְכוּת.

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל
 וגו' וְחֶצְרֵת וְדִי זֶהָב (א א)

נִמְצָא, שְׁאֵם הָאָמֶת כְּסִבְרַת הַשְּׁבָטִים, הָרִי
 שְׁפָדִין מְכָרוּ אֶת יוֹסֵף, וְשׁוֹב אֵין
 לְתַלוֹת אֶת קִשֵׁי הַשְּׁעֵבּוּד בְּעוֹן מְכִירַת יוֹסֵף,
 אֲלָא הִסְבֵּה הִיא כְּדִי שְׁיִצְאוּ קֹדֶם הַזְּמַן מִמִּצְרַיִם.
 וְאִם הָאָמֶת כְּסִבְרַת יוֹסֵף, הָרִי שְׁלֹא כְּדִין
 מְכַרְוֵהוּ הַשְּׁבָטִים, וְקִשֵׁי הַשְּׁעֵבּוּד הוּא בְּעוֹן
 מְכִירַת יוֹסֵף, וְלֹא בְּשִׁבְלֵי הַשְּׁלֵמַת אַרְבַּע מֵאוֹת
 שְׁנוֹת הַשְּׁעֵבּוּד, וְאִם כֵּן יִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
 בְּטָרֵם הַגִּיעַ מוֹעֵדֵם.

שִׁיעַר שִׁמְעוֹן
 רַבִּי שִׁמְעוֹן הִכְהִין דְּרִיחֵם זצ"ל
 יוֹסֵף וְהֵאֱחִים נִחְלְקוּ אִם שְׁנֵי מְלָכִים יְכוּלִים
 לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר אֶחָד
פֶּרֶשׁ רַשִׁ"י, 'וְחֶצְרֵת' הִיא מִחְלָקַת קֶרַח, וְדִי
 זֶהָב הוּא חֲטָא הַעֲגָל.

יֵישׁ לְשֵׁאל, הָרִי חֲטָא הַעֲגָל קֹדֶם לְמִחְלָקַת
 קֶרַח, וּמִפְּנֵי מַה הִקְדִּים מֹשֶׁה לְהוֹכִיחֵם עַל
 מִחְלָקַת קֶרַח וְרַק אַחַר כֵּן הוֹכִיחֵם עַל חֲטָא הַעֲגָל.

עוֹד יֵישׁ לְהִקְדִּים אֶת הַמְּבֹאֵר בְּמִדְרַשׁ (ש"ד
 כ ט א), עַל הַפְּסוּק 'אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
 הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם' (שמות כ ט) 'שְׁעַל מִנַּת כֵּן
 הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁתִּקְבַּל אֱלֹהוּתִי עֲלֶיךָ'.

יֵישׁ לְהִקְדִּים, שֶׁהִנֵּה מִצְאָנוּ שְׁנֵי טַעְמִים לְקִשֵׁי
 הַשְּׁעֵבּוּד שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם. יֵישׁ
 שֶׁכָּתְבוּ (ע"י פֶּרֶשֶׁת דְּרָכִים דְּרַךְ מִצְרַיִם דְּרוּשׁ חֲמִישִׁי)
 שֶׁהִקְשִׁי הִיָּה כְּדִי לְהַשְׁלִים אֶת מַכְסַת הַשְּׁעֵבּוּד
 שֶׁנִּגְזְרָה עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁפָּח אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, כְּדִי
 שְׁיִוָּכְלוּ לְצֵאת אַחַר מֵאתִים וְעֶשְׂרֵי שָׁנִים, וְיֵישׁ
 שֶׁכָּתְבוּ (ע"י בַּא"ח ש"א פֶּרֶשֶׁת צו ה"ב), שֶׁהִיָּה זֶה
 בְּעֵבּוּר מְכִירַת יוֹסֵף.

וְעַל פִּי זֶה יֵישׁ לֹאמֵר שְׁאֵם קִשֵׁי הַשְּׁעֵבּוּד הִיָּה
 בְּגִלְל מְכִירַת יוֹסֵף וְלֹא כְּדִי לְהַשְׁלִים אֶת
 מַכְסַת הַשְּׁעֵבּוּד שֶׁל אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה שֶׁנִּגְזְרָה
 עֲלֵיהֶם, נִמְצָא שִׁישְׂרָאֵל יִצְאוּ מִמִּצְרַיִם קֹדֶם
 הַזְּמַן, וְאִם כֵּן יֵישׁ טַעְנָה עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁחֲטָאוּ
 בְּעֲגָל, שֶׁהָרִי כֵּל מַה שֶׁהוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם קֹדֶם
 הַזְּמַן הִיָּה כְּדִי שְׁיִקְבְּלוּ אֶת אֱלֹהוּתוֹ שֶׁל ה'.
 אִךְ אִם קִשֵׁי הַשְּׁעֵבּוּד הִיָּה כְּדִי לְהַשְׁלִים אֶת
 מַכְסַת הַשְּׁעֵבּוּד שֶׁל אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה שֶׁנִּגְזְרָה
 עֲלֵיהֶם, הָרִי שִׁישְׂרָאֵל יִצְאוּ מִמִּצְרַיִם בְּזְמַן
 שֶׁנִּקְצַב לָהֶם, וְאִם כֵּן יֵישׁ לָהֶם לְלַמֵּד זְכוּת עַל

וְנִרְאָה שֶׁדָּבָר זֶה תְּלוּי בְּבֵאוּר מִחְלָקַתֵם שֶׁל
 יוֹסֵף וְאֶחָיו, שֶׁנִּחְלְקוּ, אִם אֶפְשָׁר שְׁשִׁנֵּי
 מְלָכִים יִשְׁתַּמְּשׁוּ בְּכֶתֶר אֶחָד (ע"י חוֹלִין ט). יוֹסֵף
 סָבַר שֶׁאֶפְשָׁר לְשִׁנֵּי מְלָכִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר
 אֶחָד, וְלָכֵן, יוֹכֵל הוּא לְמַלֵּךְ בְּפִנֵּי הַיְהוּדָה.
 אֲמָנָם, אֶחָיו סָבְרוּ שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְשִׁנֵּי מְלָכִים

קשה הרי הדברים אשר משה הטמין פאן ברמז, אמר להלן באר היטב והזכירן על המרגלים ועל העגל, וגם הזכירם בליעת דתן ואבירם, וגם אמר להם ובתבערה ובמסה ובקברות הפאנה מקציפים הייתם את ה', הרי שלא חס על כבודן.

ואמנם נראה, דתחלת הדברים דבר משה מדעת עצמו והזכירן ברמז מפני כבודן של ישראל, שהיה מתירא לפגם בכבודן אחר שנגנז בשמעו נא המורים, ואמנם השם יתברך רצה שיוכיחם בפרוש וצנה אותו על זה.

וזה שאמר הכתוב ויהי בארבעים שנה וגו' דבר משה אל בני ישראל ככל אשר צנה ה' אתו עליהם, ובתחלת הפרשה כתיב סתם אלה הדברים אשר דבר משה, כי רק תחלת הדברים היו דברי משה בעצמו, וכל יתר הדברים לא אמר עד שצנה ה' אותו עליהם. ואפשר שנה שכתוב לקמן הואיל משה באר את התורה הזאת, כלומר, לפי שדבריו בתחלה היו סתומין ורק ברמז דבר, ועכשו באר את דבריו באר היטב, וגם התוכחה נקראת תורה כי עקר תבת תורה הוא שמורה לנו את הדרך אשר נלך בו.

תפארת צבי

רבי צבי הי"ד ב"ר ניסן זצ"ל

על ידי טענת קרח נסתר טענתם של ישראל שלא נתקדשו על ידי הלכות

ברש"י ז"ל, ובצורות ודי זהב, תצרות זו מתלקת קרח, ודי זהב שחטאו בעגל. ואמר הגאון, בתרא יש להם תרוץ, אבל בתרתי אין להם תרוץ, וממה נפשך חטאו.

דאיתא דישאל הנה להם תרוץ על חטא העגל שהם פנוים, על שמושה שבר

עצמם במה שחטאו בעגל, בטענה שכל מה שקבלו את מלכותו ותורתו של ה' לא היה מרצון, אלא בגלל שכפה עליהם הר כגגית, כמבאר בגמ' שבת (פח).

ואף קרח סבר, שאפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, שהרי הביא מאתים וחמשים ראשי סנהדראות ונתן לכלם מחתות, בטענה ששוב שיהיו הרבה כהנים גדולים (ע"י באלשיך תהלים קיט קיח).

ולפי זה יתבאר הטעם שהקדים את מחלקת קרח לחטא העגל, כי בחטא העגל היה פתחון פה לישראל לומר שקבלו את מלכותו ותורתו של ה' בכפייה, אף אחר מעשה קרח שסבר כשיטת יוסף שאפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, אם כן שלא בדין מרובהו ולכן בני ישראל נענשו בקשי השעבוד, ומה שה' הוציאם ממצרים קדם הזמן הוא בשביל שיקבלו את התורה, ואם כן אינם יכולים לטען בעל פרחנו קבלנו את התורה, שהרי יצאו ממצרים קדם הזמן על מנת שיקבלו את התורה, וממילא מתעוררת הטענה על ישראל שעשו את העגל ואין להם במה להצטדק. ולכן הקדים משה להוכיח את ישראל מ'והצרת' שהיא מחלקת קרח, ואחר כך 'ודי זהב', כי ממעשה קרח למדנו שבני ישראל חטאו בחטא העגל. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה (א א)

יבין שמועה

רבי אלעזר לעוו זצ"ל

צווי ה' למשה שיוכיח את ישראל בגלו ובמפרש

פרש רש"י, לפי שהם דברי תוכחה הזכירן ברמז מפני כבודן של ישראל. לכאורה

וכלנו יכולין לקבלו התורה, אם כן הוי משה שליח דידן ולא הוי ישראל פנוים ושפיר חטאו בעגל, ושפיר אמר 'ודי זהב' וחטאו בעגל.

ה' אלהי אבותכם יסוף עליכם ככם אלה פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם (א יא)

אנק סופרים

רבי אברהם קונקי זצ"ל

עתידה אשה שתלד בכל יום

מוכא במדרש (רב"ר א יא), שישאל תמהו על כך שמשוה קצב את ברכתם עד אלה פעמים, שהרי ה' לא קצב את ברכתם. ופרש ה'עץ יוסף', מזה שנאמר 'ושמתי את ורעך בעפר הארץ' (בראשית יג טז), וכן נאמר 'הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה ורעך' (שם טו ה). ויש להבין, מה הטעם שקצב את ברכתם. עוד יש להבין, מדוע דוקא אלה'.

ויש להקדים את דברי הגמרא בשבת (ל:), שלעתיד לבוא אשה תלד בכל יום. ויש להבין, שהרי האשה מעברת במשך תשעה חדשים שהם מאתיים ושבעים יום, ומניקה במשך שנתים, שהם שבע מאות ושלושים יום, ובסוף הכל אלה ימים, ואם תלד האשה בכל יום מתי יהיו ימי העבור וההנקה.

ונראה לבאר, שלכך פנו משה בברכתו יסוף עליכם ככם אלה פעמים, והינו שאף שצריך אלה יום לכל לידה, הברכה היא, שלעתיד לבוא כל מה שצריך הולך מאמו, ויכל לקבל ממנה ביום אחד, ותוכל האשה ללדת בכל יום. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

הלחות קדם שבאו לידם לישראל. וזה תלמי אי משה שליח דידן או שליח דרחמנא, אי אמרינן שליח דידן אם כן הוא שליח לקבלה, וקיימא לן גבי קדושין אי עבדה אשה שליח לקבלה קדושין, פינון שהגיעו קדושין ליד השליח מקדשת, ואם כן הוי ישראל כאלו קבלו התורה מיד כשהגיעו ליד משה ומקדשין, כי התורה נתנה להם בתורת קדושין, כמו ששינונו כמה פעמים 'וארשתיך לעולם'. אלא אי אמרת שליחא דרחמנא, אם כן לא הוי משה אלא שליח להולכה, ואין מקדשין עד שהגיע הקדושין ליד ישראל, ולא קבלו התורה והוי פנוים, ושפיר הנה להם תרוץ על חטא עגל.

ואיתא בפוסקים אין אדם יכול לעשות שליח אלא אם כן הוא בעצמו יכול לעשות שליחות זאת, ואם כן הוא [הדין] נמי משה הנה שליח דרחמנא, דאם לא כן רק שליח דידן, הא הם לא יכלו לעשות בעצמם, ולא יכולין ודאי כל ישראל לעלות לשמים. ואיתא במפרשים, קרח אמר 'כל העדה כלם קדשים' כלנו יכולין לקבל התורה מן השמים, אם כן לרעת קרח יכולין הישראל בעצמם לעשות השליחות, והוי משה שליח דידן והוי משה שליח לקבלה, ומיד שקבל משה הלחות כאלו באו הלחות ליד ישראל ומקדשין ולא הוי פנוים, ושפיר חטאו בעגל.

והשתא אתי שפיר, בלא זה, על די זהב' לכה, כלומר על חטא העגל לכה זולתי חטא קרח לא הנה משה יכול להוכיחם. דיש לומר יש להם תרוץ על עגל שהיו פנוים, ומשה הנה שליח דרחמנא ולא הנה אלא שליח להולכה, ואינו מקדשין עד שהגיע ליד ישראל, ואף הם לא יכלו לעשות בעצמם שליחות זאת לעלות לשמים לקבל התורה, אבל מעתה אמר ונחצרות זו מחלקת קרח, שאמר כלנו קדשים

שֶׁבִקֵּשׁ מֵהֶם כָּאֵן 'הִבּוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנִבְנִים'. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

לא תכירו פנים במשפט כקטן כגדל תשמעון (א יז)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

כשהדין דן דין אמת וצדק מהפך מדת הדין לרחמים ומשרה שכניה בישראל

המנחת אֶלְעֶזֶר בְּפָרֶשֶׁת בְּלֶק פֶּרֶשׁ, מֵה שְׁאָמַר בְּלַעַם לְעַבְדֵי בְּלֶק 'אִם יִתֵּן לִי בְּלֶק מִלֵּא בֵיתוֹ כִּסֶּף וְנִהְיֶה לֹא אוֹכַל לְעַבֵּר אֶת פִּי ה' אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְדוֹלָה' (במדבר כב יח), דָּשֵׁם הַגִּוִּי"ה בְּרוּף הוּא וּבְרוּף שְׁמוֹ כִּשְׁהוּא כְּלוּ הוּא בַחֲנִינֵת רַחֲמִים, אֲבָל כִּשְׁהוּא חֲצִי שֵׁם הוּא בַחֲנִינֵת דִּין, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (תהלים קיח יח) 'יִסֶּר יִסְרֵנִי יְהוָה, וְיִלְהַפֵּךְ בְּשֵׁם אֱלֹהִים' פֶּאֶשֶׁר הוּא כְּלוּ, הוּא בַחֲנִינֵת דִּין, אֲבָל פֶּאֶשֶׁר הוּא בַחֲצִי הוּא בַחֲנִינֵת רַחֲמִים, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (שם נב ג) 'חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְזֶה מֵה שֶׁרָצָה בְּלֶק, שֶׁבְּלַעַם יַעֲשֶׂה מִשֵּׁם 'אֵל' שֶׁהוּא בַחֲנִינֵת חֶסֶד כִּשְׁהִיא קִטְנָה, 'גְּדוֹלָה' לַעֲשׂוֹתָהּ בַחֲנִינֵת דִּין, וְכֵן רָצָה לְהַפּוֹךְ לַעֲשׂוֹת מִשֵּׁם הַגִּוִּי"ה קִטְנָה, וְעַל זֶה הִשְׁיִבוּ בְּלַעַם 'לֹא אוֹכַל יִגוֹ' לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְּדוֹלָה'.

ובזה נִרְאֶה לַעֲנִיּוֹת דַּעֲמִי לְפָרֶשׁ, מֵה שְׁאָמְרוּ חֻז"ל בְּסִנְהֶדְרִין (י), כָּל דִּין שֶׁדִּין דִּין אֱמֶת לְאֱמֶתוֹ מִשְׁרָה שְׁכִינָה בְּיִשְׂרָאֵל, שְׁנֶאֱמַר (תהלים פב א) 'אֱלֹהִים נָצַב בַּעֲדַת אֵל בְּקִרְבֵּי אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט'. דְּהִינּוּ שֶׁבְּמִשְׁפַּט צָדֵק שְׁלָהֶם מִשְׁרִים הַשְׁכִּינָה וּמִהַפְּכִין מִדַּת הַדִּין לְרַחֲמִים, דְּבַתְחִלָּה הוּא מִדַּת הַדִּין, כְּמוֹ שְׁאָמַר אֱלֹהִים נָצַב יִגוֹ, וְאַחַר כֵּן אָמַר 'בַּעֲדַת אֵל', דְּכֶאֱשֶׁר הוּא דִּן דִּין אֱמֶת לְאֱמֶתוֹ הִרִי הוּא נִהְפֵּךְ לְחֶסֶד וְרַחֲמִים, וְכֵמוֹ שְׁאָמְרוּ חֻז"ל (דב"ד ה ה) דְּכִשְׁשִׁשׁ דִּין לְמִשָּׁה אֵין דִּין לְמַעְלָה.

הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשכטיכם ואשימם כראשיכם (א יז)

מקוה מים

רבי אהרן עזריאל זצ"ל

מי מנה את השרים לעם ישראל

קִשָּׁה, הֲלֹא מִשָּׁה רַבִּנּוּ, בְּעַצְמוֹ, מְנַה אֶת הַשְּׂרִים, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר 'וַיִּבְחַר מִשָּׁה אֲנָשִׁי חֵיל מִכָּל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֹתָם רָאשִׁים עַל הָעָם' (שמות יח כה), וְהֵיאָף כָּאֵן, בְּכִיכּוֹל, מִבְּקֵשׁ מִשָּׁה מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיִּבְיֵאוּ לוֹ אֲנָשִׁים חֲכָמִים. עוֹד קִשָּׁה עַל הַפְּסוּק 'וַיִּבְחַר מִשָּׁה אֲנָשִׁי חֵיל', בְּיַצַּד מְנַה מִשָּׁה אֶת הַשְּׂרִים עַל פִּי עַצְמוֹ, וְהִרִי מִי שֶׁנִּתְמַנֶּה לְדִין בְּלֵא רְשׁוֹת הַקְּהָל, הִרִי זֶה מַצְעֵר אֶת הַצְּבוּר, וְעַתִּיד הוּא לִתֵּן אֶת הַדִּין (עי' רמ"א חו"מ סי' ג ס"ד).

וּנְרָאָה לְבָאָר, בְּהַקְדִּים מֵה שֶׁכָּתַב רַש"י עַל הַפְּסוּק 'וַיִּשְׁמַע יְתְרוֹ' (שמות יח א), שֶׁשָּׁבַע שְׁמוֹת הָיוּ לִיתְרוֹ, אֶחָד מֵהֶם 'יתר', עַל שֵׁם שִׁיתַר פְּרִשָּׁה אַחַת בְּתוֹרָה, וְהִיא פְּרִשַׁת "וְאַתָּה תַחֲזִיחַ" (שם כא). וְכִשְׁהַתְגַּיֵּר וְקִיָּם אֶת הַמְצֻצוֹת הוֹסִיפּוּ לוֹ אוֹת עַל שְׁמוֹ וְנִקְרָא 'יתרו'.

ואכשר לוֹמַר, שֶׁהִטְעַם שֶׁהוֹסִיפּוּ לוֹ דוֹקָא אֶת הָאוֹת ו', מִשׁוּם שִׁיתְרוֹ דְּבַר בְּחֻמָּה עִם מִשָּׁה, פֶּאֶשֶׁר אָמַר לוֹ "וְאַתָּה תַחֲזִיחַ", עִם ו' הַחֲבוּר, שֶׁפּוֹנֵתוֹ הִיתָה לְרִמּוֹ לְמִשָּׁה שְׁעָלִיו לְהִתְיַעַץ עִם יִשְׂרָאֵל פֶּאֶשֶׁר יִמְנֶה אֶת הַשְּׂרִים, וּכְאֵלוֹ אָמַר 'הָעַם וְאַתָּה תַחֲזִיחַ', וְכֵמוֹ שְׁנֶאֱמַר בְּרַמ"א (שם). אֵף מִשׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל מִשָּׁה, לֹא אָמַר לוֹ יְתְרוֹ בְּמִפְרָשׁ רַק בְּרַמּוֹ (עַל דִּי ו' הַחֲבוּר), וּמֵאַחַר שֶׁעַל דִּי הָאוֹת ו' נִכְרַת חֲכָמָתוֹ וְאַהֲבָתוֹ לְמִשָּׁה, לְכֵן הוֹסִיפּוּ לוֹ דוֹקָא אֶת הָאוֹת ו'.

ומעתה, יוֹבֵן, שֶׁבְּאֱמַת מִשָּׁה בַחַר אֶת הַדִּינִים בְּעַצְמוֹ, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר 'וַיִּבְחַר מִשָּׁה', אֵף עֲשֶׂה זֹאת בְּהִתְיַעְצוֹת עִם יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ

ברפת אליהו

רבי אליהו דוויק זצ"ל

בזכות שישראל אמרו זה אלי ואנוהו, וכו'
לכל מחסורם בהיותם במדבר

מוכא במדרש (ילקוט ש רמז תתח), 'זה ארבעים שנה', בזכות שאמרתם פים 'זה אלי ואנוהו' (שמות טו ב), נתתי לכם ארבעים שנה שלא חסרתם דבר.

ויש להבין, מה זכות יש באמרים 'זה אלי ואנוהו'. ואם משום שנחשב להם כקבלת

מצות ה' הלא אמרו גם 'עשה ונשמע' (שמות כד ז) וזהי קבלה מחלטת, ומדוע נזקקו לזכות 'זה אלי ואנוהו'. ואין לומר כי קבלת המצות בצורה של 'זה אלי ואנוהו' עדיפה משום שמקבלים הם המצות בטרם נצטוו עליה, הרי מבאר גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה.

ויראה לבאר, בהקדים מה שאמרו בגמרא (שם טו ב): 'שאין מקבלים שכר המצות

בעולם הזה אלא בעולם הבא. עוד מוכא בגמרא שבת (קלג:), 'זה אלי ואנוהו', התנאה לפניו במצות. עשה לפניו סבה נאה, לולב נאה, ושופר נאה. עוד מבאר בגמרא סנהדרין (כג:), 'שכל מדותיו של ה' הם מדה כנגד מדה.

ולכן, מי שמוציא הוצאות על המצות יותר ממה שחייב כדי להדר בהם, אף ה' מתנהג עמו כך, ואף שרצון ה' ששכר המצות ינתן רק בעולם הבא, אבל מי שמהדר ועושה יותר ממה שחייב, ה' יתן לו שכר גם בעולם הזה.

ועל פי זה יובן, שהזכות שעמדה להם לישראל, אשר בגינה ספק להם ה' את כל צרכיהם במדבר, שהוא שכר בעולם הזה, היה רק בזכות שהתנאו והדרו לפניו במצות, וקיימו את 'זה אלי ואנוהו'. אף שכר התפינג' מצות שקיימו, אינו משתלם אלא בעולם הבא.

(באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

זוהו כונת הכתוב, דאם 'לא תפירו פנים במשפט' וידונו בצדק ובמשפט, אז 'פקטן כגדל תשמעון', יכולין לעשות מקטנה גדולה או להפוך, ממתת הדין למדת הרחמים, או להפך חס ושלום.

גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם (א לו)

עכנפי שחר

רבי שמואל טייב זצ"ל

מדוע לא נכנס משה לארץ ישראל

מדברי משה משמע, שנענש בגלל עם ישראל, והוא תמויה, שהרי מפרש בתורה שמושה ואהרן נענשו 'על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי מריבת קדש מדבר צן על אשר לא קדשתם אותי בתוך בני ישראל' (דברים לב נא).

ויש להקדים את דברי המדרש (במדבר יט יא), שמושה נקבר בעבר הירדן, כדי להביא עמו את דור המדבר לעולם הבא.

ולפי זה יש לבאר, שיכול היה ה' להעניש את משה בענש אחר, ומה שנענש דוקא שלא יכנס לארץ ויקבר במדבר, הוא כדי שישמך בסמוך למתי מדבר ויביא אותם עמו לעולם הבא.

ומעתה, מה שאמר משה לעם ישראל 'גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה

לא תבא שם', נכוחים למבין. כי אלו לא חטאו ישראל בחטא המרגלים, לא היו מתים במדבר, והיה ה' מעניש את משה בענש אחר, ויכול היה להפגס לארץ. יוצא, שבסבת חטא המרגלים, ובמה שהאמינו להם ישראל, נענש משה ולא נכנס לארץ. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

זה ארבעים שנה ה' אליה עמד לא חסרת דבר (ב כ)

מנושאי הפרשה

מדוע פרש משה רבנו את התורה בשבעים לשון

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל
באר משה את התורה בשבעים לשון להורות
שצריך לשמר את התורה בכל הארצות

בעבר הידון הואיל משה באר את התורה הזאת. במדרש וברש"י, בשבעים לשון פרש להם, וצריך להבין למה באר בשבעים לשון לשונם וצריך לארץ דוקא, ומאי הפונה שפרשה בשבעים לשון.

נראה לי שהפונה בזה שלא יאמרו כדעת המינים האפיקורסים שלא נתנה התורה רק במדבר ובארץ ישראל, ולמקומות אלו נתיסדה, או שיושבים במדבר בטח כד או בארץ ישראל ובגוים לא יתחשב, אבל פשאו בארץ אחרת בתוך שאר האמים לא צריך למצות אלו והכל לפי המקום, ולכן פשוננס למקום ישוב באר משה התורה בשבעים לשון, להורות נחן שפכל אמה ולשון בכל מקום מושבותינו צריכים לשמר תורה זו, ולא תשנתה ממנה כל שהיא ואין לזוז ממנה לעולם.

ילקוט הגרשני

רבי גרשון שטרן זצ"ל

באר משה את התורה בשבעים לשון כדי שיראו כל האמות שנתנה הארץ לישראל

ראיתי בדרשה להגאון רבי זאוויל אינר ז"ל שכתב פפרשה זו ב' דברים. א. בפסוק 'אחרי הכתו את סיחון וגו' הואיל משה באר את התורה הזאת, פרש רש"י בשבעים לשון פרשה להם, קשה מה הימה פונת משה השתא בערבות מואב לבאר התורה בשבעים לשון.

ויצא עוג מלך הכשן לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה ארבעי: ויאמר ה' אלי אל תירא אתו כי בידך נתתי אתו (ג א-ב)

תורת משה

רבי משה אלשיך זצ"ל

מדוע נתן ה' את עוג דוקא בידי משה

יש לדרוק, מדוע נקפלה תבת 'אתו', הלא, די הינה לפתוב לומר 'אל תירא כי בידך נתתי אותו', או 'אל תירא אותו כי בידך נתתי'.

יש להקדים את דברי הזהר הקדוש (במדבר קפד), שעוג שמש את אברהם אבינו, ונמול יחד אתו.

עוד יש להקדים, שבני ישראל לא מלו בהיותם במדבר, שנאמר וכל העם הילדים במדבר בדרך בצאתם ממצרים לא מלו' (יהושע ה ה).

עוד יש להקדים את דברי הגמרא בסוטה (ב:): שמשה נולד מהול.

עוד יש להקדים את דברי המדרש (במדב"ר יא, א) ש'משה מל את בני ישראל לפני שיעצו ממצרים.

עוד יש להקדים שהמילה נקראת 'אות' שנאמר 'ונמלתם את בשר עולתכם והינה לאות' (בראשית יו יא).

ומעתה יובן, שחשש משה שמה תעמד לעוג זכות המילה וינצח במלחמה. לכן אמר לו ה' 'אל תירא אתו' דהינו אל תחשש מה'אות', שהיא המילה של עוג, כי זכות זו לא תעמד לו בנגד ישראל, אף שהם ערלים. והטעם, 'כי בידך נתתי אתו', כלומר, הסכה שנתתי בידך דוקא, כי לך יש את זכות המילה, שמלבד שזולת מהול, הרי גם מלת את בני ישראל בטרם יצאו ממצרים. (באדיבות

'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ע"ה את התורה ללשונות הגוים, אם הם נותנין לה פתח סודות.

ואמרנו ב'שוב זה, כי למה שפונן השם יתברך בלשון התורה פגנות שונות זולת הפגנה ראשונה הפשוטה, על דרך מאמר ו"ל שבאים פנים לתורה, ויש כמה דינים ודקדוקי מצות המסמכים על לשון התורה בשימלץ הבאור בה באחד מלשונות העמים, על דרך שאמרו רז"ל (מנחות לה:) כי ארבע פרשיות שבתפלין נלמד מלשון 'וילטוטפת בין עיניך' (ולא אמר וילתכשית), טט בכתפי שמים, פת באפריקי שמים. הרי לפנינו כי שלוש לשונות הם טבולים בתדרל תבה אחת, כי הכונה הפשוטה היא בלשון הקדש מלשון קשוח ועדי, והכונה השנייה שבמלה הלזו הוא על ידי שמוש שתי לשונות מהאמות המעמסות בהוראת תבה זו.

וספרה התורה שמשנה רבנו ע"ה הואיל באר את התורה הזאת, מה שפונה במלותיה ותבותיה חוץ מהכונה הפשוטה, איך נרמזים באותיותיה ונקדויותיה דינים וסודות פנימיות. ועל זה אמרו רז"ל כי בכלל הבאור הלזה אשר הואיל משה באר, הוא גם כן מה שבאר את התורה 'בשבעים לשון', כלומר, בכל ההוראות אשר יורו כל אחת מלשונות העמים באיזה תבה מתבות ומלות שבתורה, באר משה רבנו ע"ה מה זה ועל מה זה רמזה לנו תורה בזאת המלה, אשר יש בה כפלים לתושיה או שלשים בהוראת הלשונות. (דרוש כד)

ערוגת הבשים

רבי משה גרינוואלד זצ"ל

באר משה את התורה בשבעים לשון כדי שלא תשתכח התורה בגלות בין האמות

אשכחן דמשה רבנו באר את התורה בשבעים לשון, כדכתיב 'הואיל משה באר את

יש לומר כי רש"י ז"ל כתב בריש פרשת בראשית, לא היה צריך התורה להתחיל אלא מהחדש הזה לכם וכו', שלא יאמרו אמות העולם לסטים אתם שבכשתם ארץ ז' עממים, כל הארץ של הקב"ה היא וכו', והוא נטלה מהם ונתנה לנו, עין שם.

ולכך באשר משה ובני ישראל כבשו ארץ מלכים גדולים, וביתר כשיבאו אל הארץ לכבש ז' עממים כדי שלא יאמרו לסטים אתם, צריך משה רבנו ע"ה וישראל להראות להם השטר שנתונה להם הארץ מיד הקב"ה, והשטר זו התורה שכתוב בה שהשם יתברך נתן האדמה לישראל.

אמנם כל התורה הכתובה בלשון הקדש אין אחד מהאמות יכול לקרות השטר, לכך היה צריך להצטיקה ללשונות אחרים, ולכך אחרי הכתוב את סיוח מלך האמורי ואת עוג מלך הבשן בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת בשבעים לשון, להראותם שהשם יתברך נתן לישראל נחלת גוים, וכדין כבשו את הארץ.

אפיקי יהודה

רבי יהודה ליב עדל זצ"ל

באר משה כל הדינים ודקדוקי המצות הנרמזים במקראות על פי לשונות העמים

אמרנו בפרוש המאמר 'הואיל משה באר את התורה' בשבעים לשון, ע"כ. והדברים כבדים בלתי נקנסיים באזן השומע, כי לאיזה תכלית עשה משה רבנו ע"ה כל הטרח הלזה, כי לצרף ישראל איננו, כי היה די להם לשיפרש להם המקרא בלשון עברי, אחר שלא שנו את לשונם. ולצרף האמות איננו, כיון שלא רצו לקבל את התורה בשעה שהחזירה על כל אמה ולשון, ולמה אם כן יבאר משה רבנו

תלמי המלך שהעתיקו הזקנים תורה בלשון יוניית היתה שלשה ימים חשף, אם הוא צרה גדולה כל כך שיעתיקו התורה ללשון אחר איך אם כן העתיק משה רבנו ע"ה את התורה בשבועים לשון.

ויש לומר בשנכדים לתת טעם למה היתה חשף בעת שהעתיקו התורה, ונראה כי כבר בארתי דתורה הקדושה אין לה סוף, ואלפי אלפים ענינים פלולים בכל אות מאותיות תורה הקדושה, ושכל אדם יוכל לראות שהוא תורת אלקים חיים, ואין במציאות שיעשה בשר ודם חבור כזה אפלו על פסוק אחד, והיא גדולה ויקר לתורה הקדושה כי בכל חכמות שבעולם אין דגמטה.

וכל זה אם התורה הקדושה נכתבת בלשון שנתנה מפי הגבורה, אבל אם יעתיקו את התורה לשאר לשונות אפלו שיכונן האמת בפרושו שהעתיק, אבל על כל פנים מאותה שעה והלאה אין עוד נמצא דבר חדש בהתורה, והיא כדבר מת ואבדה חיותה, ונחשף יפיה והדרה, כי אז היא דומה לשאר ספרים שבעולם, ולכך היתה שלשה ימים חשף בעולם, להורות שנחשף יפיה ואבדה סגלתה על ידי ההעמקה.

והנה כל זה אם מעתיקין התורה ואומרים שזהו היא התורה שנתנה מפי הגבורה, כמו שבקש תלמי מהם שיעתיקו לו כל התורה, אבל אם אומר פרוש דבר אחד בתורה בשאר לשון ואומר שהיא אינה העמקה מן התורה, כי זה אי אפשר לשום אדם בעולם, כי אפלו אם יעתיק מה שנאמר מפי כל החכמים שבעולם על פסוק זה, אף על פי כן עוד נשאר אלפי רבבות פכה מה שלא דרשו עוד, כי התורה הקדושה נצחית אין סוף בלשון הקדש שנתנה מפי הגבורה, אז אין זה חשף לתורה הקדושה, כי יודעים שהתורה הקדושה היא רק אותה שנכתבה בלשון הקדש, ורק שמץ מנהו העתיקו ללשון אחר.

התורה ופרש רש"י בשבועים לשון פרשה להם. ולכאורה אינו מוכן, בשלמא הא דצנה רחמנא לכתב את התורה בשבועים לשון על האבנים שהקימו בהר עיבל מבאר בגמרא סוטה השעם כדי שלא יהיה פתחון פה לאמות העולם שלא למדו התורה, עין שם דף ל"ה ע"ב, אבל הא דמשה הואיל באר את התורה, לישראל הוא דבאר ולא לאמות העולם, אם כן טעמא בעי למה הצרף לבאר להם כן בשבועים לשון.

אולי ראה משה רבנו ברוח הקדש בשנת הארבעים כאשר כבר נגזרה גזרה שלא יכנס לארץ, וידע מזה שעדין לא הגיע זמן קץ תימין, ועתידין ישראל לגלות מגולה אל גולה, ועתידיה תורה שתשפח מישראל כמו בדור הזה בעונותינו הרבים, ולא ידעו ולא יבינו כי אם בלשון מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם פלשונו, על כן עשה פעל דמיוני והתחיל לבאר להם בשבועים לשון דאף על פי כן לא תשכח מפי זרעו, ומכל מקום התחיל לרמוז מיד בלשון איכה אשא לבדי וכו', קינה ונהי, ואוי לדור שעלתה כף בקימו. (ארו"ח סי' ריג)

משמרת אלעזר

רבי שאול בראך זצ"ל

כיצד היה מתר להעתיק את התורה בשבועים לשון

בעבר הידבר בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר. ודרשו חכמינו ז"ל (סוטה לה): שפרש התורה בשבועים לשון, וצרף באור מנא לן שפרש בשבועים לשון, הלא אפשר שבאר להם דיגי כל מצוה שקבל בעל פה הלכה למשה מסיני. ועוד יש להפליא, דאימתא בבה"ג ומסכת סופרים (פ"א ה"א) שבימי

לשונות אי אפשר בעולם אפלו לחכם כמשה רבנו ע"ה להעתיק את התורה, וכיון שנעתקה נאבד חיותה, ורק אפשר לומר שמה שהעתיקתי הוא חלק מאלפי רבבות ענינים הכלולים בזה הפסוק שהעתיקתי, ולכך אמר רק 'הואיל משה באר את התורה'.

והנה 'הואיל' הוא לשון התחלה, והוי כאלו כתיב בארץ מואב 'התחיל' לבאר, ויקשה על משה רבנו ע"ה האיך שיך לומר שהוא לא באר רק התחלה ומקצת מן התורה הלא הוא קבל כל התורה מסיני, לזה דרשו חכמינו ז"ל שהעתיקו בשבעים לשון, ובשאר

מעשי צדיקים

הוא החל לפרט חטאי כמה וכמה בני אדם ששהו אותה שעה בבית הכנסת, אחר המשיך ואמר, "ב"ה, ישנם גם בתוכנו אנשים יראים ושלמים, ויקשה להם עלי שתי קושיות, ראשית, מי שמני לאיש מִסֵּר ומוכיח, הלא לא נתכבדתי אלא לדרש בהלכה ובאגדה, ועוד, הלא אסור לעורר ח"ו דין על זרע ישראל.

לתרץ שתי קושיות אלו, אשיב לכם במשל, לעשיר מפלג שפזר ממון רב על בנו יחידו שילמד תורה, אף היגד היה קשה הבנה, ולא השיג מאומה בתלמודו. לבו של האב הרואה זאת, דאב על בנו הבור ועם הארץ שאינו יודע תורה, ועוד ירש לעתיד את כל הוננו.

לימים נודע לו כי בעיר רחוקה ישנו מלמד ממחה, אשר כל תלמידיו גדלים וצומחים תלמידי חכמים מפלגים, אלא שכגדל שמעו המיוחד, כף הממון הרב שנוטל בשכרו. **העשיר** שלא סבל ממחסור במזמנים, נסע אליו ושאלו האם מוכן הוא ללמד את בנו תורה, באפן שיכנסו דברי תורה בלבו. נענה המלמד לבקשתו, ודרש עבור הלמוד כסף לרב, כשהוא מבטיחו נאמנה. להפך את בנו לתלמיד חכם.

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פאן ובין תפל ולכן נחצרת ודי זהב (א א)

ספר הרה"ק רבי בעריש מאושפיצין זיע"א, בימי נעוריו, היה הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זיע"א תלמיד של רב גדול מבראד בשם יצחק, משנעשה בן ח"י שנים, החל רבי יחיאל מיכל לחדש חדושי תורה מפלאים.

חפץ רבו להתפאר בתלמידו המצין, ופעל שיכבדוהו לדרש בפלפול בבית הכנסת לפני הלומדים, להראות חריפותו לעיני כל, אזי יאמרו כל הקהל, "אשרי רבו שלמדו".

לתדהמת הקהל הממתין, הניח רבי יחיאל מיכל ראשו על הדוכן זמן ממשך, כשהוא מחריש. סבלנותם של באי בית הכנסת החלה פוקעת, עד שרבי יחיאל מיכל הגביה ראשו והחל צוח במר לבו.

"אוי לי אם אמר, ירא אני פן יפגעו בי, אם אודיע מה שאני רואה כאן, אוי לי אם לא אמר, ירא אני פן אהיה חלילה בבחינת 'נביא הכובש נבואתו', אף נמלכתי בידעתי, כי הואיל והעברות הן בגדר 'הרג ואל יעבר', והשית"ת גלה לי כל אלה, חובה עלי לגלות ולהוכיח עליהן".

בפניכם חובה עלי לזעק ולהתריע, "עשו תשובה, למענכם אחי ורעי, עשו תשובה". (שבע רצון)

הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר (א ה)

בעלות השחר, ביום בו עמד הרה"ק הדברי צאנז, הזדרז והגיע לעיר כבר לפנות בקר, ומיד אחר שסיים להתפלל 'שחרית', באו אנשי צאנז, תלמידי חכמים ולומדים, לתהות על קנקנו של הרב החדש ולהתפלפל עמו בתורה.

גדול היה צבור הלומדים, כף שהיה זה נכנס וזה יוצא, במשך כל שעות היום. לפנות ערב הבחין החסיד ר' יוסף ראפע, ממקורביו ותומכיו הראשונים של הדברי חיים, שאיש לא הזמין את הרב לסעד, וכי במשך כל היום לא טעם מאומה.

אץ ר' יוסף לביתו, ושב תוך זמן קצר לבית המדרש בו עמד עדן הרב ושוחח בדברי תורה, והביא עמו מאכל של תפוחי אדמה שהצפין תחת בגדיו. נגש בחכמה אל הדברי חיים, ואמר שעליו לשוחח עמו בענין נחוץ בסתר.

הפסיק הרב את המשא ומתן בתורה, והלך עמו לחדר צדדי. ר' יוסף נעל את הדלת אחרי, ובקשו שיאכל התבשיל שהכין עבורו. סעד רבי חיים את לבו, והכיר תודה לר' יוסף על כך, כי הגיע כמעט למצב של כלות הנפש, אך מרב שהיה שקוע בתורה הקדושה, לא הרגיש בזאת כלל עד שהפסיקו החסיד. (י"ג אורות)

הסכים העשיר, והשאיר את הבן בידי המלמד. כעבר ימים ספורים, שב העשיר אל המלמד, והתענין אודות בנו. לפליאתו דחה הלה ואמר, אל תשאל ואל תחקר, גם כעבר חדש וחדשים, סרב המלמד לעדכן את האב השואל עד היכן הצליח להרביץ תורה לבנו יחידו.

בחדש השלישי חזר האב למלמד, ושוב דרש בתקף לדעת מה מצב בנו, אף המלמד כהרגלו דחה אותו ומאן לדווח לו. בהיותו סבור כי המלמד משטה בו וכל מגמתו להוציא ממנו ממון לרב, בערה בו חמתו והוא טען כנגדו והטיח בו דברים.

נענה המלמד ואמר, "טועה אתה בי, לא צבוע אני ולא שקרן או חומד ממון, אגלה לך אשר עם לבי, ואתה שמע והסכת היטב. כל אב, מוקיב למלמד תורה לבנו, ואף לשכר מלמד ולהוציא ממון עבורו כן."

לעמתו, נדרש המלמד למלמד תורה לשם שמים, ולעשות מלאכתו נאמנה. מלבד זאת חיב המלמד לבקש רחמים ולהתפלל על תלמידו, שיהא לו לב מבין, וראש ומוח טהורים שיכנסו דברי תורה בתוכו.

אני עומד ומתפלל על כך מדי יום ויום, ובנוסף אני מיסר את תלמידי, שיעתירו אף הם רחמים בעבור עצמם, ובקשו מאת הש"ת שיפתח לבותיהם בתורתו הקדושה.

כאשר רואה הקב"ה צער האב וצדקת פזרונו על תורת בנו, ואת צער המלמד ותפלתו, נותן הוא חכמה בנער, וממילא נכנסים בקרבו דברי תורה ונעשה תלמיד חכם. העקר, שח המלמד, להזהר מלהתיאש חלילה."

סיים הרבי ואמר, "הנמשל מובן, אף אני, ביני לבין קוני מיתה ומפאר בכל עת את בני ישראל לפני המקום ברוך הוא, אך

ואמר כי אינו מאמין בבורא עולם ח"ו, רק אם יראה ויזכיר לו בראיות ברורות שיש אלקים בעולם, יאמין.

בתוך הדברים הגיש אליו הבן את כף ידו, שיתבונן בה ויגיד את אשר הוא רואה. אמר הרב, רואה אני לפי תוי ידך כי מחלת לב רצינית מתפתחת בקרבך, הבן חיך בבטול, ואמר כי הדבר לא יתכן, הרי הוא בריא כשור, ומעולם לא אשפז בבית החולים.

הם יצאו מהבית כשהחיוף לא מש מפני הנער, כעבר תקופה לא ארצה לקה הבן בלבד, ואשפז בבית החולים. מהר האב לרב לבקשו שיבא ויברך את בנו, אף הוא ענהו, עתה כבר מאחר, ולא נותר מה לעשות, חבל שאז הוא לא התעורר.

למרות זאת, הפציר בו האב שיבוא לבית החולים, כשנכנס לחדר בו שכב הנער, בקש החולה, הוציאו כל איש מעלי, ואז אמר לרב, "עתה מאמין אני שיש אלקים שברא העולם, והוא קוצב חיים לכל חי".

ענהו רבי ישראל יצחק, "מאחר מדי כבר כלה בשרך ושארך, אף עם כל זאת, התשובה שתעשה, תסיע לך, אם לא בעולם הזה, בעולם הבא". הוא ישב ולמדו היאך ינהג בנימיו האחרונים, וכך נפטר הנער מתוך תשובה. (אבן ספיר ע"פ דרך צדיקים)

אשר נשאף ה' אלקיך באשר ישא איש את בנו (א לא) **זכרתי** ימים מקדם, כיצד היה החסיד המפלא **רבי יונה לעבל** ז"ל משתדל שתהא תפלתו כדבר איש אל רעהו, לכל הפחות כאדם הנכנס לאיש נכבד לבקש ממנו טובה כלשהו, ואכן כאשר היה רבי יונה מתפלל, ראו זאת עליו בעליל.

לא תכירו פנים במשפט פקטן בגדל תשמעונו (א יז) **בעיר** וילחוביץ, נגער דין תורה סבוף בעגן ירשה בסכום גדול על ידי הדין המקומי, אליו הצטרפו שני דינים שהגיעו מחוץ לעיר.

משחלפו מספר חדשים, והצדדים, שהיו ידועים כאנשים מכבדים לא הצליחו להתפשר ביניהם ולהגיע לעמק השוה, הגיע לעיר הרה"ק **האמרי חיים** זיע"א, אשר נכנס בעלי הקורה, וישב לסייע לדינים לפסק בעגן.

מספר לילות ישבו האמרי חיים והדינים על המדוכה, באחד הבקרים בהכנס האמרי חיים לבית המדרש לתפלת שחרית, פנה אליו הטוען של אחד הצדדים וסח לו, "כבוד הרב צריך להתחשב בגביר פלוני שאני מיצגו, הרי הוא יהודי נכבד".

לשמע דבריו החויר הרבי, ונער בו בתקיפות לעיני כל העדה, "הכי כף אתה סובר, הלא בתורתנו הקדושה כתוב 'לא תגורו מפני איש', אף לא מפני גביר פלוני, אינני מסכים לשמע מלים כגון אלו".

משנתפרסמה גערת האמרי חיים ברובי העיר, נתכרכמו פני הגביר בפני הבריות, הוא ירד מרום מעמדו ונאות להתפשר, וכעבר זמן קצר ביותר, הוציא האמרי חיים את פסק דינו כשהוא מקבל על הצדדים. (מאיר החיים)

הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לטבטיכם (א יג) **אב** זמן שבנו סטה מדרך התורה, רחמנא לצלן, נכנס עם בנו הסוחר אל **הרב ישראל יצחק מטי זהב** זצ"ל מירושלים שהיה מפרסם כבאי בחכמת הדין, בתקוה שידיבר על לב הבן לחזר למוטב.

דברי הרב נפלו על אזנים ערלות, הנער חזר

אולם 'המואבים', פשוטי העם שאין להם מוח בקודקודם, יפחדו מרוגזו ומכעסו של הצדיק, ו'יקראו להם אמים', כעסנים, כיון שאינם מבינים שדברי הצדיק ופעולותיו עושים רשם חזק להמתיק הדינים. על כן כשרואים את הצדיק כועס, אינם תולים זאת בהמתקת הדינים, אלא אומרים ש'כבכול כעסנים הם.

בערב שבת קרא הרה"ק מרדומסק לטוביה משמשו, ובקשו להכין את מקלו למען יוכל להשתמש בו בשבת. ללא חשש מוקצה. רואה הרבי, שאינו מצליח לגרש את החסידים על ידי קללות וגדופים, לכן ברצונו להכותם כדי לגרשם מעל פניו.

אכן, בצפרא דשבתא, באמצע עריכת שלחנו הטהור, צנה למשמשו להביא את המקל, והחל לצעק על החסידים "מדוע באתם אלי, הרי אין מה לחפש בי", עודו מדבר אליהם, ולפתע הרים את מקלו והחל להכות בהם.

בראתם כן, נסו החסידים ביראתם מפניו. הרבי קם ממקומו והחל לרדף אחריהם, אף כיון שגדר היתה לו, שבעת הליכתו סגף את עצמו ולא הרים מעולם את רגליו מעל הארץ, אלא גררו על גבי הקרקע, לא יכול היה להשיגם, ועד שהגיע אליהם, ברחו כלם לחדר הסמוך, זולת חסיד אחד שבמקום לברת, הטמין עצמו מאחורי הדלת וסבר שהרבי לא יבחין בו.

כשיעבר הרבי לידו, ראהו והחל להכתו 'מלקות ארבעים', כאשר סים להלקותו, חזר לשלחנו וקרא לכל החסידים שישבו, ובאו כלם באימה ויראה כאשר שניהם דא לדא נקשו, אחר סים הרבי לערף את ה'טיש' כהרגלו.

החסיד נעצב מאד אל לבו, סבר ש'בדאי הנהו הרבי מחמת רב חטאיו, הוא

פנים אחת עסוק היה רבי יונה בסדור 'סחורתו', היו אלה מעילים מרפטים, ארגזי קרור ישנים, ועוד כהנה פריטים שכבר עברו מיד ליד, אותם היה קונה ומוכר לצרף פרנסתו.

בתוך כך שמעו אותו פונה לבוראו ואמר, "רבנו של עולם, אני הרי רוצה למכר כל זאת, ואחרים הנצרכים לחפצים אלו, רוצים בודאי לקנותם, צרירי רק שאתה תפגיש אותנו יחד".

כך ממש, כדבר איש אל רעהו בנעימות ובשפיעת לב, היה פונה ליוצרו ושח לפניו את כל המעיק על לבו, שיבוא הקונה המתאים, שיורו, ושיוכל לפרנס את בני ביתו. (כדת נפש מסיבת)

רפאים יחשבו אף הם כענקים והמואבים יקראו להם אמים (ב יא)

בעת הצרף, היתה דרכו של הרה"ק רבי שלמה מרדומסק זיע"א לגדף את חסידיו, ולפעמים היה אף מכה בהם, על מנת להסיר מהם הקפדות ולמנע מהם גזרות קשות, כפי שכתב הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקומרנא זיע"א בהיכל הברכה, ששמע מפי הרה"ק רבי זאב וואלף מזבאריו זיע"א, בנו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל זיע"א, המגיד מזלאטשוב, בפרוש הפסוק 'רפאים יחשבו אף הם כענקים והמואבים יקראו להם אמים'.

רפאים, המה הצדיקים רופאי נפשות, (ראה רמב"ם פ"ב מהלכות דעות ה"א), 'יחשבו אף הם, ה'אף' והרגז שלהם, יחשבו אצלם 'כענקים', באמצעים להעניק ישועות לרב, מלשון הכתוב (להלן טו יג) 'הענק תעניק לו', כי על ידי כעסם הם ממתיקים הדינים, וממשיכים שפע וברכה לבני ישראל.

שמיעת מכלול הטענות והראיות, פסקו כי צד אחד ישלם לרעהו סכום עתק של כמה מאות רבב כסף, רבי יעקב לייב צריף היה להשמיע למתדיינים את הפסק, וקשה היה לו לעשות כן.

כאָטור היו המדיינים שהציעו לרבי יעקב לייב המתחבט להציע פשרה לבעלי הדיו, סרב באמרו, ידוע שהשי"ת אינו ותרו, וגובה פרעונו מן האדם, וזהו חסד ה' שפורע בממונו.

קרא רבי יעקב לייב לשני הצדדים, פנה אל החיב וכה אמר, הסכת ושמע, ישנם שנגזר עליהם להפסיד את מעותיהם מחמת חלי, זהו דבר כואב וקשה עד מאד, גופו נחלה, סבלו רב, מלבד הממונ שנגזר עליו להפסיד בתשלום לרופאים ובכישת תרופות יקרות.

יש שה' יתברך מרחם עליו ומפסיד ממונו על ידי גניבה, זה קל הרבה יותר, אף על כל פנים דבר של עגמת נפש הוא, בלילה אחד לפתע פתאם אבד כל מעותיו ויצא נקי, בפרט שיודע שכל זאת גרם איש אחד שממונו נשאר בכיסו, יחרה לו הדבר עד מאד.

יש שה' שולח עליו שרפה רח"ל ושוּרף כל רכושו, וזה קל יותר, על כל פנים יודע הוא ששום איש אינו חיב בזה. יש, שמגלגלים משמים שיהיה לו דינא ודיינא עם אחד ויפסיד ממונו על ידי דין תורה, על כל פנים לא יחרה לו כל כך, הואיל והתורה חיבה אותו ויצא דינו על פי התורה.

דע לה, כי על פי דין תורה הפסדת מעותיך, אף אם תקבל זאת באהבה, תתעלה בזכות זה ובהמשך תרויח מעות הרבה, אז גם אקבל ממך דמי פסק בית דין. וכן היה, הנחבע נתעלה והרויח בכפל כפלים, כאשר הבטיחו הרבי. (מתבי ר"י פראגער

אות תקסא)

פחות שבפחותים, ואין עוד רפואה למכתו. מחשבות אלו התרוצצו במחו ללא הפוגה וכמעט חלה מרב מרירות, באשר לא היו ההפאות מלתא דשכיחא אצל התפארת שלמה, הגם שידינו שכל הקללות והגדופים מתהפכים לטובה, סבר אותו חסיד שמכות שאני, ואלו באות לענש לענש לנפש החוטאת.

בראות אביו את צערו הגדול, נכנס אל הקדש, ושח לפני הרבי על יסורי בנו, שאינו מוצא מנוח לנשמתו, וקרוב הדבר לפקוים נפש. אמר לו הרבי, "הראיתם שטטה כזה, הלא קיימא לו (מכות נג.) 'כיון שלקה הרי הוא כאחיר'".

הרבי הורה לאב להודיע לבנו שיכנס אליו, לקדש פנימה, משנתבשר הבן על הדבר, שמח ועלץ לבו, נכנס לפני ולפנים, שם קבלו הרבי במאור פנים, וברכו בהצלחה במעשי ידיו.

יהי אף יצא יצא מחדר הקדש, קבל טלגומה ממשרד ההגרות אשר בווארשא, בה הודיעוהו שזכה בסך ארבעים אלף רבב, בו במקום חזר ובשר זאת לרבו שאמר לו, "ארבעים תחת ארבעים, תחת ארבעים מלקות שספגת, הרוחת ארבעים אלף כסף". (נפלאות

התפארת שלמה אות רח)

כי המשפט לאלקים הוא (א יז)

בין שני יהודים בעיר לודמיר פרץ סכסוך אודות סכום גדול, והם סכמו ביניהם שכל אחד יברר לעצמו דין, ובנוסף לכך, הסכימו השנים על הדין השלישי, אב"ד העיר, הרה"ק **רבי יעקב לייב מקאוולא** זיע"א בן הרה"ק רבי מרדכי מנשכיז זיע"א.

שעות רבות ישבו הדיינים על המדוכה, ולאחר

למחות ביד חתנו, ולא התערב בעסקיו, רק צפה ליום פטירתו.

מעבר מספר שנים הלך הגביר לבית עולמו, לשמחת החתן שהמתין בכליון עינים לקיום הצואה אשר בצקלונו. אז לקח החתן את שטר הצואה שכתב חתנו, ובקש לרשת אותו ולקחת את כל אשר היה לו.

משפתח את הצואה וראה כי נכתב בה "חויז מהשדות ומההקרקעות", תרה לו מאד, ולא ידע מה יעשה, באשר ידע כי רבו הגדול של רכוש חתנו נמצא עתה בנכסי דלא נידוי.

בתחלה סבר למחוק את תבת "חויז", ולכתב תחתיה "אף", שיהיה במשמע כי גם השדות יהיו שיכות לו, אחרי כן אמר בלבנו, הלא כל אחד יכיר שנומקה במקום איזו תבה, והדבר אף עשוי להפסיד ממנו את יתר הצואה.

בין שחשש הנוכל מלעשות כזאת, נסע לעיר קאוולא, בה התיעץ עם כמה נוכלים ופושעים מידידי, אחד ממכריי יעץ לו לנשת לעורך דין פלמוני שאינו מפרסם, שהוא מכירו כאיש חכם המבין דבר מתוך דבר, אולי תהא בידו עצה טובה.

פנה החתן הגזלו אל עורך הדין הממלח ששכל הנראה ידע פרק בנזכלות, והוא הציע למחוק את תבת "חויז" ולכתב במקומה בשנית את תבת "חויז", אז תהיה לה טענה כלפי הבן היחיד, שהוא אשר עשה את המחיקה והכתובה.

הכל יכירו שנקתבה במקום הזה איזו תבה ונמחקה, ויסיקו שמלכתחלה היה כתוב "אף השדות", והבן מחק תבת "אף" וכתב "חויז" במקומה, שהרי ההמון יודע בברור כי המנוח נתן לחתנו הכל. בטענה זו, גם בדין תורה, לכל בית דין שרק תלה, תזכה בדין. ויטב הדבר בעיניו, וכן מהר לעשות.

ספר הרה"ק רבי אברהם מטורסק זיע"א מעשה נורא שהתרחש עם הרה"ק רבי יעקב לייב אבד"ק קאוולא זיע"א. בעיר נשכיז היה עשיר גדול, שאת כל הונו ורכושו החזיק במעות במזמו, קרקעות כמעט ולא היו בחזקתו, מלבד בסכום קטן של כשלוש מאות רבל.

לעשיר דנו בו יחיד ובת יחידה, יום אחד בא לפניו חתנו בעל בתו היחידה, ודרש ממנו בעזות שיכתב צואה כי לאחר מאה ועשרים שנה, יהיו כל הונו ורכושו שיכים רק לו ולא לבנו.

תמה חתנו הגביר ושאל בפליאה, היתכן, כיצד אעשה כזאת, הלא הדין הוא שהבן יורש הכל, ויך אם אתו אף לה שטר על חצי מרכושי. ענהו חתנו שאם ימאן לעשות כרצונו, הוא יקום ויסע למדינת הים, וזוגתו שהיא בתו היחידה, תשאר עגונה לנצח.

העשיר הנדהם הפציר בחתנו לחדל מדרשותיו החצופות, אף לא הועיל מאומה, רק לזאת גאות החתן ואמר, אם רצונך להעניק לבנך דוקא, תוכל להוריש לו את כל השדות שבבעלותי, אף את המעות במזמן וכל חפציו האחרים, תכתב על שמי בלבד.

בתחלה מאן החותן לעשות כדבר הזה, אף כאשר הודיעו החתן כי אם לא יעשה עד מלאת שמונה ימים כחפצו, יממש את איזו ויסע למדינות הים, ראה החותן שאין כל בררה בידו, וכתב בלב כבד צואה שכל רכושו שיך לחתנו לבדו, אי לבנו שום חלק בירשתו, מלבד השדות והקרקעות, וחתם על השטר.

בחלוף זמן מה, החל הגביר החכם והחל רוכש במרץ קרקעות ושדות, עד שהעביר את רב רכושו לנכסי דלא נידוי בהשקט, ללא ידיעת חתנו החצוף. עם הזמן נשתכחו מלב החתן פרטי הצואה, הוא לא חשב

מלוה מלכה

לא תכירו פנים במשפט בקטן בגדל תשמעונו לא תגורו
מפני איש (א יז)

ברב ענותנותו, מאן רבי שר שלום משאט
וצ"ל לשמש כדון, או לתפס משורה
צבורית. אף למרות סרובו, קראוהו מעת לעת
במקום הצרף, לטל חלק בהחלטות בית הדיו.
ארע מעשה באדם עשיר ורב השפעה שהופיע
בפניו, ובקשו לחתם בצרף רבנים נוספים
על ענין כלשהו, אף הרב שר שלום שדעתו
לא היתה כדעת אותם רבנים, מאן בדבר.

הגיע העשיר לבית הרב, ואים בחצפה ובעזות
מצח כי מאחר שהוא בעל מעמד, יש
כחו לפגע ברב וכדאי לו שיחתם, משראה
זאת הרב שר שלום, יצא לשוק ופתח בזעקות,
'פקוח נפש', 'פקוח נפש', 'רוצים להרגני',
'רוצים לשלחני לגהנום'.

הקהל נזעק אל הרב, שאלוהו לפשר הצעקות,
והוא ספר על אשר התרחש זה עתה
בחדרו. העשיר בש ונכלם, מרב כלמתו לא
ההין לצאת מביתו במשך שבועות רבים.
(אורה של ירושלים)

אחרי זמן נולדו כצפוי בין הצדדים טענות
ומענות, בן הגביר וחתנו שהוא גיסו,
פנו אל הרה"ק רבי יעקב לייב מקאוולא
זיע"א לדין תורה, הבן טען כי אינו יודע
משום מחיקה, ותובע את כל הירשה מדין
בן יורש הכל, הגיס טען שהכל שיר לו,
כאשר היה כתוב בצואה קדם המחיקה,
לטענתו, ונמחק בזדון על ידי מאן דהוא.

כאשר שמע את טענותיהם, צנה שיביאו אליו
את הצואה, וקרא בה במתנות מלה
במלה, עד שהגיע לתבת "חויץ". משכף, פתח
בלשונו הטהור ואמר, חויץ כתוב, אף כפי
שאני רואה, היתה כתובה איזו תבה במקום
ונמחקה, אולם האמת היא שצריך להיות
כתוב "חויץ".

מששמע חתן הגביר כיצד פנו רבי יעקב
לייב ברוח קדשו לאמת, נתעלף
במקום מרב פחד, אחר שהקיצוהו, הודה
לדבריו הקדושים, והעיד מעצמו את כל
המעשה אשר עשה. (יחס סטרונוביל ורוזין פרק ל"ב
אות א)

עד שמלחו את העוף כדיו ובשלוהו,
כבר קרב היום החדש להפציע מבעד
החשכה.

בשינה המאחרת בה נגש הרבי לסעודה, היה
החם רב, ופתחו את החלונות לרוחה.
בדיוק ברגע בו החל הרבי לסעד, נכנסה
מבעד החלון הפתוח צפור קטנה, והתיצבה
במרכז השלחו.

במוצאי שבת קדש חזון אחר הבדלה, שאלו
בני הבית את פי הרה"ק **האזהב ישראל**
זיע"א, מה לבשל השבוע לכבוד סעודת מלון
מלכה, והוא ענה כי מעולם לא אכל מאכלי
חלב בסעודה זו.

שלחו הגבאים אחר השוחט שיגיע לבית
הרבי לשחט עוף, עד שהגיע
עם ספינו ושחט כדיו, ולאחר מכן

שני חסידים קבלו על עצמם למלא רצון רבם הקדוש, יצאו וסבבו בכפרים ובעירות בסביבות ריישא, וחפשו אחר הערינג. אחד מן החסידים, ר' לייבוש צוויבל ז"ל הגיע בחפושיו לכפר דראבינינקע הסמוך לטיטשין, שם עלה בידו למצא שני הערינג.

סמוך לחצות הלילה שב לרישא בשמחה עצומה, ואמר לרבי שיגע ומצא בסיעתא דשמיא, הרבי קבל זאת בשמחה, על כי יכול היה לקיים מנהגו בסעודת מלוה מלכה כראוי וכנכון.

החסיד היה חשוף בנים, זה כמה שנים הפציר ברבי מרישא שיבטיח לו את ברפת הבנים אך לא הסתיעה מלתא, בהאי שעתא חזה שזו עת רצון, אחר ברפת המזון נעמד ר' לייבוש ליד הדלת, ואמר לרבי כמבקש שכרו משלם, "רבי, הלכתי במסירות נפש להביא את ההערינג".

הרבי השיבו שיניח לו בבקשה, אין לו את הכח עתה עבור זאת. אולם ר' לייבוש שקחש כי הזדמנה לפניו עת מצא נדירה, התעקש והפציר כי יברכנו להפקד בזרע של קיימא. בתחלה מאן הרבי, אך לאחר הפצרות אמר שיביא סכום של ארבעים ריניש, וינשע.

אחר שפענה כי אין כעת תחת ידו את הסכום הגבוה, נאות הרבי לתן לו ארפה עד מחר בערב בזמן תפלת מנוחה, בו יוכל עדין להביא את אשר נתבקש אם חפץ הוא להנשע.

כשהגיע למחרת וצורר הפסח בידו, נטל הרבי את הפסח ומנה אותו, אחר נענה ואמר, "לייבוש, מאחר שהשגת את הפסח בעמל רב, הנני מבטיח לך שני בנים בעבורו". לתקופת השנה זכה ר' לייבוש ונולדו לו שני בנים חיים וקיימים, שהאריכו ימים. (זמירות לשבת חי וקיים)

חפצו החסידים להפריחה מהמקום, אך הרבי מנע זאת מהם באמרו, בצפור זו מזלגלת נשמה גדולה, שחטאה בכף שלא נזרהה כראוי בקיום מצות סעודת מלוה מלכה.

שלחנה משמים למען תראה עד כמה גדול ענין סעודה זו, אשר גם במוצאי שבת חזון, בשעה בה קרוב היום להאיר, עם כל זאת אוכלים בה בשר. (אריז החיים)

הרה"ק רבי אליעזר מרישא זיע"א **המשנה למלך**, הקפיד לערף סעודת מלוה מלכה מדי מוצאי שבת, כמנהג אבותיו הקדושים יוצאי חלציו של הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א.

בעת היותו בשבת קדש בצאנז בצל רבו הרה"ק הדברי חיים זיע"א, הלך במוצאי שבת קדש בצוותא עם הרה"ק **רבי שלמה מבאבוב** זיע"א לקבץ כסף, לצרף סעודת מלוה מלכה.

לכבוד מלוה מלכה, נוהג היה רבי אליעזר מדי מוצאי שבת לאכל דג הערינג, כשהוא חותכו ומכינו במו ידיו הקדושות, גם את השמן והבצלים הנאכלים עם ההערינג היה חותכו, ומחלקם ליחידים סגלה שזכו להיות במחצת קדשו בשעת סעודת מלוה מלכה.

בשנה האחרונה לימי חיו עלי אדמות ארע במוצאי שבת שבביתו נאנה קדש לא נמצא הערינג, הרבי מרישא הודיע כי כל עוד לא ישיגו הערינג, הוא לא יכנס לבית המדרש לערף את סעודת מלוה מלכה. החרף היה בעצומו, השלך ירד, הקר היה עז, והשעה כבר מאחרת.

יומא דהילולא

הרה"ק רבי משה צבי מסאווראן גלה לבנו הרה"ק רבי שלמה סמוך להסתלקותו, שהעולם אינם יודעים כי את המלחמה הרוחנית שלחמו הצדיקים נגד מלך אוסטריה, שבקש להחזיר את טמאת ההשפלה ללבות ישראל, לא נהל הרה"ק רבי ליב שרה"ס, רבנו הוא אשר חולל נפלאות, עד שהכניעו בכת קדשתו המפלאה. (אמרי פנחס)

אחר הסתלקות הבעל שם טוב, הסתופף בבית מדרשו של ממלא מקומו **המגיד ממעזריטש** זיע"א, ולעת זקנותו שהיה במחצת הרה"ק **רבי ברוך ממעזריטש** זיע"א. כן בקר במחצתם של תלמידים נוספים מגני החבריא בהם הרה"ק **רבי פנחס מקוריץ** שהיה ידיו הקרוב, ורבנו הגדירו כ"חד בדרא וגדול הדור", וכמים הפנים לפנים הקריצו אותו צדיק.

רבנו אף למד את בנו של רבי פנחס, הרה"ק **רבי יהודה מאיר משפיטובקא**, את סוד תקויו הנשמות. ואכן מאז בכל ערב שבת בתפלת המנוחה, היה רבי יהודה מאיר מאיר בקריאת בתפלתו למעלה משעה, ואלו במוסף של הימים הנוראים, התמשכה תפלת "שמונה עשרה" שלו כשעתיים. (אהלי צדיקים עמי מג)

כל ימיו יקדה ברבנו חבת הקדש לעלות ולחונן את עפר ארץ הקדש, בשנת תקנ"א, החל להוציא מחשבתו אל הפעל, ויצא לדרך לעבר ארץ ישראל, אולם מן שמיא לא אסתייעא מלתא, וכפי שמעיד הרה"ק **רבי מנחם מנדל מויטבסק** זיע"א באגרת, בשעה שירד לים באניה בדרך לעלות

נולד לאביו רבי צבי הירש שהיה מיחס אחר קדושי עולם, נודע בשמו הגדול מאז נתקרב למרן **הבעל שם טוב**, והיה לאחד מגדולי תלמידיו ומהארות שבחבורת הקדש. **בשם** הגדולים להחיד"א מתארו כחסיד וקדוש עליון ומפרסם, מרבו הבעש"ט נודעו אודותיו בטוים והפגלות נוראות, אומר כי הוא מזמור בכל שבת בעת קבלת שבת, זמירות חדשות ונפלאות ששמע וקבל מפי מלאכי השרת. עוד העיד כי שדש נשמתו מהיכל הרפואה, וכמה פעמים אף הזמינו אצלו, להמשיך רפואה לחולים.

לרב פרישותו לא היה מגביה ריסי עיניו, להתבונן בדרך שאינו נצרך לו לעבודת השי"ת, וכן היה ממאיר תדיר את הנאות עולם הזה מכל וכל, ומתרחק מהם רחוק גדול. (סדר הדורות החדש)

ספר כי בימי חרפו סבל מעניות גדולה, אולם בשעה שהיה נצרך למעות ולא השיגה ידו, היה שמח בכך ומתענג על מעוט חלקו בעולם הזה. כן הוסיף בענותנותו ואמר, כי מחמת ששמח והתענג על חסרון המעות, הענישוהו מן שמיא על כך, ובכל פעם שהיה נצרך לפרוטה אחת, היה מזמין השי"ת לידו רובל תמים, כך יענש בגסיון העשר.

נודע כאוהב ישראל בכל לבו ונפשו, פעם התבטא כי לא בנקל זכה לקו, משך חמש שנים תמימות טרח ויגע להחזיר בקרבו את קיום המצוה של 'ואהבת לרעך כמוך', שהיא כלל גדול בתורה. (שרפי קודש - ישועות משה)

מאמרותי

פּרָנְסָה בגימטריא נשמה, כי במקום שיש פרנסת הגוף יש פרנסת הנפש.

ואפטר להוסיף דרומז לעגנו זה, שיערף האדם חשבון הנפש, אם הוא מחשיב ומקדיש יותר זמן עבור צרכי הפרנסה, או עבור צרכי הנשמה, ובהתבוננו בזה, ידבק ביתר שאת ועל בתורה ובשאר ענינים רוחניים. (תורת חסידים הראשונים)

ענין הרפואה נזכר בשני פסוקים בתורה, תחלה בפרשת בשלח, בה נאמר (טמות טו כו) 'אני ה' רפאך', ולאחר מכן בפרשת משפטים נאמר (סם כא יט) 'ורפא ירפא'.

ההבדל ביניהם הוא, כי בעוד שבפסוק 'ורפא ירפא', האות פ' דגושה, הרי בפסוק 'אני ה' רפאך', היא רפויה. ללמדך כי רפואת בשר ודם הנרמזת בפסוק 'ורפא ירפא', אינה רפואה מחלטת, כי עלולה היא לחזר שנית, ולכן יש דגש באות פ', להורות שזקוקים לרחמים רבים שלא יזדקק לרפואה נוספת. **אמנם** ברפואת השי"ת הבאה שלא על פי דרך הטבע, הרפואה קבועה ונצחית, לפיכך הפ' רפויה, משום שאינו צריך לחשש שיחלה פעם נוספת. (עלים לתרופה)

מרגלא בפומיה, כי בדורות הקודמים היו ראשי תבות של "חכמה" חילו מפניו כ'ל הארץ (תהלים צו ט), ועכשו בדורות הללו, נהפכו בעוונותינו הרבים ראשי התבות לפסוק 'כי מלאה הארץ חמס' (בראשית ו ג). (בשוורת טובות) **מאד** מאד הני שפל רוח (אבות ד ד) **לכאורה** תמוה, אם התירו חז"ל לאדם שמינית שבשמינית (סוטה ה.), הכיצד אמרו "מאד מאד הני שפל רוח", אלא אין לחשש שמא תחסר לו השמינית שבשמינית, כי בודאי אחרי הכל, עדין תמיד ישאר בגדו מעט התנשאות.

לארה"ק, קמה רוח סערה ונטרפה ספינתו בים, ואך בגסי נסים נחלץ מן המים הזידונים ונמלט לחיים.

רבנו ראה בכך אות כי אין מניחים אותו משמים לעלות, ובעונותו תלה הקולר בצוארו כי מחמת מעוט מעשיו וזכותיו נמנע הדבר ממנו. ביום ה' לחדש מנחם אב תקנ"ג נסתלק לגנוי מרומים, ומנוחתו כבוד בק"ק מוהילוב.

לפני פטירתו צוה "שלא לכתב על מצבתו שום תאר ושבח, כיון שלא זכה להכנס לארץ ישראל, ומכאן שאינו ראוי לכבוד". בבית החיים העתיק שם, יש מצבת אבן ללא שם, רק נכתב עליה שזפטר בה' אב תקנ"ג.

בפי זקני מוהילוב היה מקבל כי הבעש"ט היה שנים לפניו כן בעירם, וכשטבל שם בנהר הדנייסטר, נענה ואמר, נייקסטר נובע ממעין טהור, אחר הוסיף דברים טמירים, יש לי צרף שרבי חיים תלמידי יהיה קבור על יד הדנייסטר, לעגנו הגאלה. חלק זעיר מתורתו התפרסם בספר אמרי צדיקים, שכתב תלמידו רבי צבי חסיד מימפאלע זצ"ל. (סאריע יעקב)

צאצאי

בניו. רבי יוסף משה אב"ד קראסנא, רבי ישראל יהודה לייב חתן הרה"ק רבי יעקב שמשון משפיטווקא. רבי ישעיה חתן הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, חתנו רבי ישכר דב בער בן הרה"ק רבי זאב וואלף מזטומיר.

פרשת דברים

דברים בטלים

כי תצא): דברים בטלים אינם נקראים בשם דבור כלל, כי אם דברים הנוגעים לדבר ה' ותורתו המה יקראו בשם דבור.

כתב בספר 'ראשית חכמה' (שער האהבה פ"ו): והחסיד רבי לפידות ע"ה העיד למורי ע"ה [הרה"ק הרמ"ק זיע"א] שראה בחלום את החסיד החכם רבי יהודה בר שושן ע"ה אחר פטירתו פה בגליל העליון, וראה שהיה מאיר פניו כאור החמה וכל שער ושער מזקנו היה מאיר כאלו היה אבוקה. ושאל לו, על מה זכה לזה. ואמר לו, בשביל מעלת השתיקה שהיה לו, שמימיו לא שח שיחה בטילה.

על הפסוק הראשון בפרשת השבוע, פרשת דברים (דברים א א): **אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבָה**, פירש רבינו האביר יעקב זיע"א בספרו 'פתוחי חותם': והרמז הוא דמשה רבינו ע"ה בא להזהיר לישראל דברים שהם צריכים להתדבק בהם ולא לזוז מהם, מאחר שהם עם קדוש ובחר בהם מכל שבעים אומה, צריכים להתקדש כדי להתדבק בהקב"ה. ואלה הם הדברים שרמז להם: תחילה אמר להם 'במדבר', לשון דיבור, שצריכים לשמור פיהם מרע ומדברי הבאי ומדברים בטלים, שהוא עיקר ושורש לקדושת הגוף, דאם אין פיו שמור כל מה שיעשה בטל ומבוטל, וכמאמר דוד המלך ע"ה 'מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה', לפיכך הקדים להם תחילה אזהרת הדיבור.

והרה"ק ה'צמח צדיק' זיע"א כתב לפרש 'במדבר בערבה': פירוש, שידבר רק דיבורים שיש בהם ערבות, כי המדבר דברים בטלים אין בו ערבות, כמו שכתוב (משלי ט יב) **וְלִצְחָת לְבָדָךְ תִּשָּׂא**, אבל כשמדבר דיבורי תורה ותפילה יש בו ערבות, כמו שאמרו חז"ל (שבועות לט). כל ישראל ערבים זה בזה.

כתב בספר 'קב הישר' (פרק יב): כמו שמצינו בחסיד אחד שנתגלה לאשתו בחלום לאחר מותו, והיתה רואה כל שערות ראשו וזקנו מאירים כאבוקה גדולה. ושאלה אותו אשתו: במה זכית לכך להפלגת אור גדול כזה. והשיב, הגם שהייתי חסיד על כל זה לא הייתי זוכה לאור כזה, רק בשביל שהייתי ממעט הדיבור שאינו של תורה ויראה, והקב"ה היה משגיח עלי בזה ונתן לי שכר מניעות הדיבור, כי הקב"ה בעצמו משגיח על זה האדם שממעט בדבור חול ורק חשקו הוא להדבק ביראת ה'. ואות ומופת לכל המהדרים לילך בדרכי היראה כי על ידי כן יש שמירות הבורא ב"ה עליהם לבתלי יכשלו ח"ו באיזה עון.

וזה אשר הגיד בקדשו הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זיע"א (נ'ועם אלימלך' פרשת

עבירה גוררת עבירה

רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א בזמן התבודדותו הלך פעם במשך כמה ימים כשהוא שקוע במחשבות ולא הרגיש אפילו שלא אכל ולא ישן זה זמן רב. לפתע נשא עיניו והנה ראה את עצמו רחוק ממקום מגוריו. השתומם מאוד על מה שתעה למדבר רחוק מאוד והאמין שזו היא השגחה מן השמים ובודאי שלחוהו לאיזה מטרה מסויימת.

מיד ראה צפרדע גדולה עד מאוד ומחמת גדולה כמעט שלא הבחין איזה מין בריה היא, אך בקושי התבונן והכיר שהיא צפרדע. ושאל, מי את. ותען הצפרדע ותאמר, שהיא בעצם גלגול מנשמת תלמיד חכם אחד שנתגלגל בצפרדע, וזה כבר חמש מאות שנים שהיא מסתובבת במדברות, והגם שהאר"י הקדוש תיקן כל הנשמות, אך מרוב החטאים והפשעים שחטא הרחיקו אותי לנדוד במקום שאין בני אדם נמצאים כדי שלא יתקנו אותה.

דרש הבעש"ט ממנו שיגלה לפניו את החטאים שלו. וסיפר, שפעם אחת זלזל בנטילת ידים, נטל ידיו אך לא דקדק שיהיה כדין וכהלכה, וקטרגו עליו לפני הבית דין של מעלה שתלמיד חכם כמותו יזלזל במצות נטילת ידים. בדקו בבית דין של מעלה וראו שאין בו אלא חטא זה, שזאת היא עבירה ראשונה שעבר עליה ואין להאשים בפעם הראשונה, אולם היות שעבירה גוררת עבירה ואם יכשל ויעבור עוד פעם אז גם עבירה הזאת יביאו בחשבון ויענש עליה, ואם יתחרט וישוב אל ה' ויתפלל שישלחו לו ויקבל עליו להזהר להבא אז ימחה גם החטא הראשון ויהיה נקי גם מזאת. שלחו את השטן לנסותו ולא עמד בנסיון ונכשל בעוד עבירה.

ונגרר אחרי הרבה עבירות עד שעבר כמעט על כל התורה כולה.

הלכו ופסקו בבית דין של מעלה לדחות ולא לקבל תשובתו, אך ורק אם יפציר הרבה שאין לך דבר העומד בפני התשובה. אך השטן הסיתו שוב לשתות משקאות חריפים ושתה לשכרה ולא היה לו זמן וראש לחשוב ולהתבונן במעשיו. הוא נעשה שיכור גדול והמשיך לעבור הלאה על כל עבירות שבעולם.

ומפני שהחטא הראשון שגרם לו לכל החטאים היה שזלזל בנטילת ידיים, לכך כשמת נתגלגל בצפרדע שנמצאת תמיד במים, וגם שלא יהיה במקום שנמצאים יהודים, שאם יעבור פעם יהודי ויברך איזו ברכה או יחשוב איזה מחשבה טובה בזה יתוקן קצת. כששמע הבעש"ט מה שסיפר התלמיד חכם עשה פעולות לתקנו והעלה נשמתו ומיד מתה הצפרדע (כל סיפורי בעש"ט ח"א עמוד קמט).

על הפסוק (דברים א א): **'אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַר בְּעֶרְבָה מוֹל סוּף בֵּין פָּאֵרָן וּבֵין תַּפֵּל וּלְכֹן וַחֲצַרַת וְדִי זָהָב,** הגיד הרה"ק רבי יעקב מפשעוורסק זיע"א ששמע מחותנו הרה"ק רבי יצחק מפשעוורסק זיע"א בשמו של הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א, כי הנה הפסוק חושב ומונה את כל החטאים אשר חטאו בני ישראל, ולכאורה קשה, שהדברים אינם מובאים לפי סדר המאורעות, כגון 'ודי זהב' שהכוונה על חטא העגל שהיה מהעבירות הראשונות, והיא נזכרת כאן לבסוף. ותירץ בדרך צחות, שאם היה כתוב לפי הסדר היו כאלה שהיו טועים

הן אמת שכתב בשולחן ערוך 'ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש', אבל כבר אמר החכם 'צהלה בפני ואבלי בלבי' (חובת הלבבות), הן תאמינו לנו כי אנחנו אומרים תיקון חצות בבכיה והספד, ועם כל זה הכל בשמחה. וכך למדנו רבינו הקדוש הרבי ר' שמעלקא זלה"ה מניקלשבורג, על פי משל למלך שנשבה למרחקים ועמד לפוש אצל אחד מאוהביו. וכראותו את המלך בשביה, הלך ובכה מאין הפוגות, ועם כל זה שמח כי המלך הוא מתאכסן אצלו. והנמשל מובן כי השכינה עמנו, ואם כי לא היה מהראוי לגלות הדבר הזה, כדכתיב 'הצנע לכת עם ה' אלהיך', אבל כבר אמרו חז"ל 'הבא לטהר מסייעין אותו', לא אמר 'מסייע' אלא 'מסייעין', וצריכים גם אנחנו לסייע. עד כאן דברי פי קדשו של רבינו הקדוש מלובלין אל מורי זקני זלה"ה. ואמר לי מוזלה"ה, שזה שאמר הכתוב 'קומי רוני בלילה' בלשון רינה, שהוא משותף לבכי כמשמעו, ולשמחה מלשון קול רינה וישועה כו', והטעם לזה כי הוא נוכח פני ה', וכמשל הנאמר ששכינה עמנו נגדנו. עד כאן דבריו של מוזלה"ה.

על הפסוק (דברים א א): 'בין פֶּאֶרְן וּבֵין תְּפֹל', פירש רבינו האור החיים הקדוש זיע"א: **מאמר החסידים** ('חובת הלבבות' שער הפרישות שער ט') וזה לשונו: '**הפרוש צהלתו בפניו ודאגתו בלבו**', והוא מה שרמז באומרו 'בין פֶּאֶרְן וּבֵין תְּפֹל'. כנגד צהלתו בפניו אמר 'בין פֶּאֶרְן' לשון 'פֶּאֶר' הפך עצבון שהוא פנים רעות, וכנגד עצבון הלב אמר 'ובין תְּפֹל' שלא יהיה לבו ערב עליו ויתעצב אל לבו מפחד שמא עבר את פי ה'

לחשוב שבא הפסוק להורות שאם מתחילים בעבירה מוכרחים כבר להמשיך לחטוא, כי עבירה גוררת עבירה, לכן נכתבו שלא כסדרן להורות שיכולים להפסיק.

החסיד צהלתו בפניו

כתב הרה"ק הייטב לב' זיע"א (ח"ב יפה לעיניים אות יח): **למען דעת כל עמי הארץ מעלת צדיקים הקדושים אשר בארץ המה וכי הופיע רוח הקודש עליהם להבין ולהשכיל מצפוני לבות בני אדם הטמור ונעלם מעין כל, אמרתי טוב לחוק בספר את אשר שמעתי בזה הפירוש מפי קדשו של מורי זקני [הרה"ק ה'שמח משה'] זלה"ה סיפר לי, כי בעת עמד על המחקר להבין דרכי החסידים והוטב בעיניו, עלה בלבו קושיא אחת אשר מדרכן לשמוח תמיד, והלא מבואר בשולחן ערוך (או"ח ס"א ס"ג) 'ראוי לכל ירא שמים שיהיה מיצר ודואג על חורבן בית המקדש'.**

והיה בנסעו לקבל פני רבו הקדוש מו"ה יעקב יצחק זלה"ה מלובלין, עלה בלבו להתחנן אל ה' הבוחן לבות: אנה ה', אתה יודע מחשבתי ועומק לבבי כי רצוני בלבי יקשה בעיני דבר, היה נא עמדי וקומה בעזרתי אשר בבואי אל הצדיק הקדוש ההוא יתרץ לי קושיא הנזכרת, כי כבר אמרו חכמים (יומא לה): 'הבא לטהר מסייעין אותו', לא אמרו 'מסייע' לשון יחיד, דהיה משמע שהשי"ת לבדו מסייע, כי אם 'מסייעין' לשון רבים, על כן גם אותו צדיק יסייע לי להעמידני על האמת. כך היה עומד בתפלה וחישב עם קונו...

והיה כבואו אל הצדיק הקדוש זלה"ה, תיכף שאל אותו: מדוע פניכם כחושים היום,

בשניה שתיים בשלישי ארבע, ברביעי שש עשרה, וכן הלאה עד שבמשבצת האחרונה הגיע למספר בת עשרות ספרות, דהיינו מיליארדים כפול מיליארדים כפול מיליארדים. והבין שאף גם בכל העולם כולו אין כמספר החטים כאלו.

כך הסביר האדמו"ר הצעיר וסיים, שזהו מה שכתוב 'אם תעזבני יום יומיים יעזבך', כי כאשר האיש נחלש יום אחד מעבודת השי"ת, אם יחלש למחרת יחשב ליומיים, ואחר כך לארבעה ואח"כ לשש עשרה, וכך הלאה עד שילך ויגדל לסכומים עצומים ונוראים.

כששמע זאת ר' יודל התחיל לבכות בקול גדול, והיה חשש שזה יפגע לו לבריאות. והרבי בחכמתו הרגיעו ואמר לו: אבל חכמינו ז"ל אמרו שמידה טובה מרובה, וכשיהודי שב לה' ולעבודתו ית' אז נתעלה יותר ויותר הרבה למעלה ממה שהתרחק עצמו ונגרע ר' יודל.

בתקופה שקדמה לביצוע הניתוח אצל הרה"ק בעל 'ויחי יוסף' מפאפא זיע"א, אחרי שהרופאים קבעו את האבחנה של מצבו והצביעו על ההכרח לנתחו, החליט הרה"ק לנסות מקודם עוד נסיון אחד, אולי ימצא מזור למכאוביו כשירחץ במים המינרליים של ים המלח בארץ ישראל. הוא הגיע לשם כך לעיר הנופש ערד, הסמוכה לים המלח, שם כבר שהה בעבר כמה פעמים והרגיש הטבה למיחושיו. בבואו עם מלוויו התעורר קושי מסוים להשיג בעיר אכסניה מתאימה עבורו.

בפעמים הקודמות שביקר שם היו שוכרים למענו דירה מרווחת שנמצאה בקומה עליונה

בלא ידיעה בגדולות או בקטנות, או שמא מיעט בעבודה ממה שצריך עשות.

וראה לתלמיד רבינו שהביא מדרשותיו בספרו 'מאור החיים': ציוה משה לישראל שיש לאדם להראות פניו עם כולם מאירות, וזהו כוונת התנא (אבות פ"א מט"ו) 'הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות'. וגם כן אם יש לו יגון או יהיה לו בלבו ובפרט יגון של עבירות שאדם עושה אותם. זהו שרומז 'בין פארן ובין תפל', פארן לשון פאר, ובין תפל ר"ל תפל כמו שאמר הכתוב (איוב ו ו) היאכל תפל מבלי מלח.

כפלים לתושיה

פעם בקידושא רבה שהיה אחרי התפלה ביקש האדמו"ר הצעיר, הרה"ק מהרשד"י מסלונים זיע"א מהרה"ח ר' יודל מקאזלושצניע ז"ל שיספר איזה סיפור, אבל משום כבודו של הרבי ומפני דרך ארץ לא רצה לדבר בשום אופן.

והתחיל הרה"ק מהרשד"י לומר את דבריו. וסיפר, שהחכם הגדול שהמציא את משחק ה'שח' הביא בשעתו את המשחק החדש שהמציא לפני המלך החכם מכך מאד. ושאלו המלך, איזה מתנה אתה רוצה ממני על כך. אמר לו החכם, כי היות ובשח ישנם שישים וארבע משבצות, הרי הוא רוצה שהמלך יתן לו למשבצת הראשונה חיטה אחת, בשני יכפלו אותה, בשלישי שוב יכפלו, וכך הלאה יכפילו כהנה וכהנה עד שיעשו כן בכל שישים וארבע המשבצות.

צחק עליו המלך ואמר להביא חבילת חיטה וחשב שיגמור את כל המשבצות בק"ג אחד של חטים. ונתן במשבצת הראשונה חטה אחת,

ב' כפול ב', ד' בד', ט"ז בט"ז וכו' עד אלף הכפולות, והוא מספר שאין ערוך לו ודפח"ח (מפי הגאון רבי נתן גשטטנר זצ"ל שהיה נוכח בסעודה זו).

ומקור הדברים ימצא לרבינו רבי עזריה פיג'ו, מחכמי איטליה לפני כארבע מאות שנה ובעל 'גידולי תרומה', אשר כך כתב בספר דרשותיו 'בינה לעיתים' (ח"ב, דרוש ג לשבת איכה): ולדעתי כאשר נדייק סדר דבורו נמצאהו מברך אותם לאין תכלית ואין חקר לברכתו, כי לא אמר 'וסף עליכם אלף פעמים ככם', שאז היה המובן שיתרבו ויהיו אלף פעמים כ"כ כמו שהם עכשיו, זהיינו שאם הם ששים רבוא יהיו ששים אלף רבוא, וזה בלי ספק הוא סך מוגבל וקצוב והיו צודקין בתרעומתן. אבל מכיון שהקדים מלת 'ככם' ל'אלף פעמים', בזה ברכם יתרבו לסך עצום עד אין מספר. והוא שחלה פניו יתברך, לעולם יכפול מספרם מהמצב שהם בו שיהיו כפלים, וזה הוא יוסף ה' עליכם ככם, שיתן לכם תוספות שישוה כמו שאתם בשעת התוספת, כי בהיותכם ששים רבוא כשיוסיף עליכם במספר הזה תהיו מאה ועשרים רבוא. ותוספת זה על הדרך לא יהיה פעם אחת בלבד, אלא אלף פעמים יתמיד להוסיף בכל פעם בכפלים ממה שהיו. כי בפעם השנית שכבר אתם מאה ועשרים רבוא יכפיל מנינכם למאתים וארבעים, ובשלישית לארבע מאות ושמונים, ובהתמיד הכפל הזה עד אלף פעמים מי לא ידע שילך הדבר למנין בלתי משוער, לא יוכל השכל לצייר עוצם רבוי המספר ההוא כי חדל לספור.

אך הפעם בגלל יסוריו לא היה מסוגל לעלות במדרגות כלל, ומשום מה לא השיגה ידם בשום אופן לשכור דירה בקומת קרקע. הדבר נודע להרה"ק ה'לב שמחה' מגור זיע"א, אשר אחד מאנשיו שהיה בעל וילה פרטית בערד העמיד אותה לרשותו והוא נאות בשמחה להעמיד את הוילה לצרכיו של הרה"ק מפאפא, בעוד הוא עצמו שנהג לשהות בעיר ערד ימים רבים בשנה עוזב את הוילה ושוכר לו דירה רגילה באשר ימצאו. הלב שמחה סיפר ששמע אחיו הרה"ק ה'בית ישראל' זיע"א שהפליג בשבחו של ה'זיחי יוסף' והגדיר אותו כחד מקמאי.

באותה שבת ששהה בערד וערך את שולחנותיו, הגיע ה'לב שמחה' להיות נוכח בסעודה שלישיית והאזין לדברי תורתו, ובשנים מאוחרות אף אמר שעדיין זוכר בבירור את הדברי תורה ששמע אז מפה קדשו.

הדבר היה בשבת קודש, פרשת דברים, והלב שמחה אמר אז להזיחי יוסף במהלך הסעודה שחידש ביאור בברכת משה רבינו ע"ה (דברים א י-יא): 'ה' אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְהִנְכֶם הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב. ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתְכֶם יִסֶּף עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וַיִּרְבֶּךָ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דָּבַר לְכֶם, שֶׁהִיא כַּעֲיֵן הַסִּיפּוֹר מֵאוֹתוֹ כֹּחַם שֶׁהִמְצִיא מִשְׁחַק הַשַּׁח וְהִגִּישׁוּ דוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ. רצה המלך לגמול לו שכרו ושאל, מה אתן לך. השיבו הלה: לא תתן לי מאומה כי אם חיטה אחת על משבצת ראשונה מן השח, וכפול ממנה בשנית, וכן הלאה עד גמירא. ובתחילה שחק המלך עליו, מפני מה לא ביקש רק כזו מילתא זוטרתא, אך כשהחלו למנות החיטים הכיר שמדובר באוצרות לא ימנו. כמו כן ברכת 'אלף פעמים' היינו אלף הכפולות, לכפול המספר עצמו אחר המספר שקדם לו,